

**UNIVERZA V LJUBLJANI
EKONOMSKA FAKULTETA**

DIPLOMSKO DELO

**ŠTUDENSKO DELO KOT RAZVOJNI PROBLEM
SLOVENIJE**

Ljubljana, junij 2006

BARBARA TOJIĆ

IZJAVA

Študentka Barbara Tojić izjavljam, da sem avtorica tega diplomskega dela, ki sem ga napisala pod mentorstvom mag. Marka Čoha in dovolim objavo diplomskega dela na fakultetnih spletnih straneh.

V Ljubljani, dne _____

Podpis _____

KAZALO

UVOD	1
1. TRG DELA	2
1.1. POPOLNO KONKURENČNI TRG DELA	2
1.2. PREHOD MLADIH NA TRG DELA	4
1.3. SPLOŠNE RAZMERE NA TRGU DELA MLADIH	4
1.4. BREZPOSELNOST NA TRGU DELA MLADIH.....	5
2. OBDAVČEVANJE DOHODKA	5
2.1. OPTIMALNO OBDAVČEVANJE DOHODKA	6
2.2. OBDAVČEVANJE ŠTUDENTSKEGA DELA NA SLOVENSKEM TRGU DELA.....	7
3. ŠTUDENTSKI SERVISI	8
3.1. ZGODOVINA ŠTUDENTSKIH SERVISOV	8
3.2. ŠTUDENTSKI SERVIS KOT POSREDNIK ZAPOSILITEV	9
4. ŠTUDENTSKO DELO V SLOVENIJI.....	10
4.1. KORIŠČENJE ŠTUDENTSKEGA DELA S STRANI PODJETIJ TER VPLIV NA ZAPOSLENOST.....	10
4.1.1. Koriščenje študentskega dela v praksi	10
4.1.2. Vplivi študentskega dela na zaposlitev	12
4.2. VRSTE ŠTUDENTSKIH DEL IN NJIHOVO UJEMANJE S ŠTUDIJSKO SMERJO ŠTUDENTOV	15
4.3. RAZLOGI ŠTUDENTOV ZA ISKANJE DELA PREKO ŠTUDENTSKIH SERVISOV	17
4.4. IZRAČUN RAZLIKE V PLAČILIH MED REDNIM TER ŠTUDENTSKIM DELOM	19
4.5. ŠTUDENTSKI PREJEMKI NA DRŽAVNI RAVNI	21
5. ŠTUDENTSKO DELO V EU.....	24
5.1. OPTIMALNI POGOJI ŠTUDIJA IN ŠTUDENTSKEGA DELA.....	25
5.2. TREND POVEČEVANJA OBSEGA ŠTUDENTSKEGA DELA V EU	25
5.3. ŠTUDENTSKO DELO IN DAVEK NA DOHODEK V EU	26
5.3.1. Uskladitev slovenske ureditve študentskega dela z evropskimi normami	26
5.3.2. Obravnavanje študentskega dela v EU	27
5.3.3. Načini odmerjanja davka na dohodek v EU	27
5.3.4. Primerjava davčnih sistemov v EU	32
5.3.5. Hipotetičen izračun obdavčitve študentskega dela v različnih državah članicah EU ..	34
SKLEP	36
LITERATURA	37
VIRI	37
PRILOGE	1

UVOD

Študentsko delo je danes ena od razširjenih oblik dela, ki se je poslužujejo tako podjetja kot študentje, saj je korist obojestranska. Podjetja imajo možnost najema cenejše in bolj fleksibilne delovne sile, medtem ko študentom delo predstavlja vir prihodka in način pridobivanja delovnih izkušenj. Posrednik med obema stranema je študentski servis, ki je ena izmed oblik agencije za zaposlovanje.

Z vsakodnevnimi obvestili iz javnosti spoznamo le površinsko sliko vplivov študentskega dela. Študentsko delo žal predstavlja razvojni problem Slovenije. Prekvalifikacija najete delovne sile je samo začetek te zgodbe. Na drugi strani imamo odrekavanje države davkom in diskriminacijo na trgu delovne sile. Namen tega diplomskega dela je prikazati resnično stanje študentskega dela v Sloveniji in opozoriti na vrzeli, ki nas lahko dolgoročno gledano opazno zavirajo v razvoju.

Študentsko delo, kot ga poznamo v Sloveniji je v Evropi posebnost. Preostalim članicam Evropske unije je tako svobodna različica delovnega razmerja, zlasti neobdavčljivega prihodka povsem nepojmljiva. Angažiranje mladih na trgu dela je v evropskih državah, ravno tako kot drugje po svetu urejeno na enak način kot angažiranje ostalih skupin na trgu dela, t.j. z delovnim razmerjem sklenjenim s pogodbo o zaposlitvi.

Za mlade je že od nekdaj značilna večja vključenost v začasna, občasna dela in dela s krajšim delovnim časom. Dela take vrste so v večini primerov izbira mladih, predvsem tistih, ki se šolajo in občasno ali redno opravljajo različna dela, oziroma tistih, ki se še ne želijo stalno zaposliti. Mladi torej predstavljajo bolj fleksibilen segment trga dela. V Sloveniji, kjer je trg dela v splošnem manj fleksibilen v primerjavi z Evropsko unijo, študentsko delo pokrije potrebe po fleksibilnih oblikah dela oziroma predstavlja neke vrste pripomoček pri doseganju večje fleksibilnosti.

Študentskega dela se poslužuje precejšen delež slovenskih podjetij. Kolikšen je delež podjetij, ki uporabljajo študentsko delo in kako pogosto ga podjetja uporabljajo, sem nazorno razložila v diplomskem delu. Poskušala sem pokazati tudi vplive, ki jih ima študentsko delo na zaposlenost.

Fleksibilne oblike dela v večini žal pomenijo predvsem različna priložnostna dela ali dela slabše kvalificiranih delavcev. V ta namen sem raziskala v kolikšni meri dejansko študentje opravljajo dela, za katera se tudi šolajo. Za bolj jasno predstavbo razlik sem primerjala tudi razlike v prihodkih študentskega dela in v prihodkih pogodbenega dela.

V zadnjem delu diplomske naloge sem podrobneje predstavila aspekt študentskega dela v Sloveniji v primerjavi z državami članicami Evropske unije. Ta del tudi dokončno utemelji problematiko študentskega dela na slovenskih tleh.

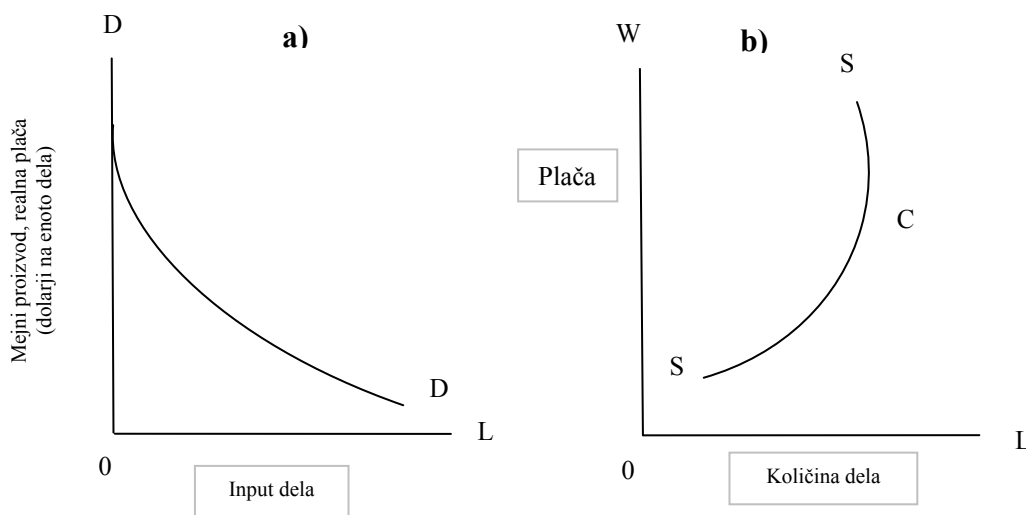
1. TRG DELA

V tem poglavju diplomskega dela bom podrobneje predstavila delovanje na trgu dela. Najprej bo predstavljen popolno konkurenčni trg dela, s pomočjo katerega bom vzpostavila neke vrste zgled. Ker je za mojo razpravo pomembno predvsem stanje na trgu dela mladih, bom v nadaljevanju izpostavila vse pomembne vidike tega segmenta.

1.1. POPOLNO KONKURENČNI TRG DELA

V tem podpoglavju se bom osredotočila na določanje plač v tržnem gospodarstvu. Najprej bom raziskala povpraševanje po delu in nato še ponudbeno stran trga dela ter predstavila določanje plač v konkurenčnih razmerah.

Slika 1: Povpraševanje in ponudba dela

Vir: Samuelson, Nordhaus, 2002, str. 227, 229.

Ekonomisti običajno opazujejo povprečne realne plače pri analizi zaslužkov dela. Ti zaslužki predstavljajo kupno moč ure dela oziroma denarne plače, deljene z življenjskimi stroški (Samuelson, Nordhaus, 1998, str. 225).

Najprej je na vrsti ponazoritev študije dejavnikov splošne ravni plač, na kateri temelji povpraševanje po delu. Slika 1a ponazarja teorijo mejne produktivnosti. Povezava med količino dela in količino končnih izdelkov obstaja v danem času in pri dani tehnologiji. Vsaka dodatna enota inputa doda vse manjšo količino outputa, čemur pravimo zakon padajočih donosov (Samuelson, Nordhaus, 1998, str. 227).

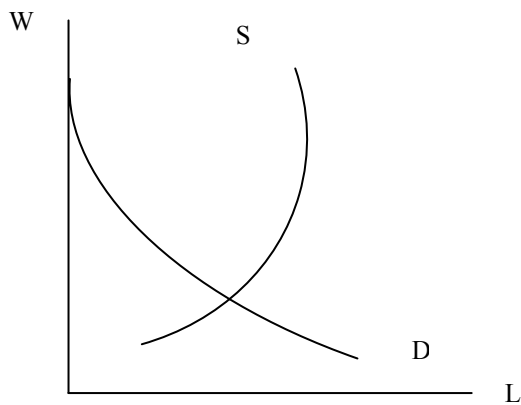
Zanima nas, kaj je skrito za mejnim proizvodom. Dejstvo je, da se bo mejna produktivnost dela povečala, če bodo imeli zaposleni na voljo boljše kapitalne dobrine, s katerimi bodo delali. Prav tako bo mejna produktivnost boljše usposobljenih in izobraženih delavcev na splošno višja od produktivnosti delavcev z manj »človeškega kapitala« (Samuelson, Nordhaus, 1998, str. 227).

Osredotočimo se tudi na ponudbeno stran trga dela. Ponudba dela predstavlja število delovnih ur, ki jih želi opraviti prebivalstvo v pridobitnih dejavnostih (Samuelson, Nordhaus, 1998, str. 229).

Na Sliki 1b, kjer je predstavljena krivulja ponudbe dela, se vidi, da ta najprej narašča na desno navzgor, doseže kritično točko C in nato začne zavijati na levo navzgor. Vleče nas v dve različni smeri. Zaradi učinka substitucije nas mika, da bi delali več, saj je vsaka ura dela boljše plačana. Posledično vsaka ura prostega časa postane dražja, zato smo motivirani da nadomestimo nekaj prostega časa z delom. Učinek dohodka deluje ravno v nasprotni smeri. Z višjo plačo nam poras(t)e dohodek. Pri višjem dohodku pa bomo želeli kupiti več dobrin in storitev in prav tako bomo želeli imeti več prostega časa (Samuelson, Nordhaus, 1998, str. 229).

Iz Slike 1b je razvidno, da se bo pri povečevanju plače do točke C ponujena količina dela povečevala, kar pomeni, da je učinek substitucije močnejši od dohodkovnega učinka. Ko bo plača zlezla višje od te točke, pa bo prevladal učinek dohodka, zato se bo ponudba dela zmanjševala (Samuelson, Nordhaus, 1998, str. 229).

Slika 2: Ravnotežje povpraševanja in ponudbe dela

Vir: Samuelson, Nordhaus, 2002, str. 227, 229.

Na Sliki 2 je prikazan popolno konkurenčen trg dela, kjer je mnogo delavcev in delodajalcev, od katerih noben posameznik ne more vplivati na plače. Če je trg dela popolno konkurenčen, torej so vse zaposlitvene možnosti identične, bo konkurenca povzročila, da bodo plače enake. Vsak delodajalec bo pripravljen plačati za tedensko delo določenega zaposlenega enako kot drugi delodajalec za delo druge osebe z enakimi znanji in spretnostmi (Samuelson, Nordhaus, 1998, str. 231).

Široko razširjene plačne razlike posameznikov in panog moramo pripisati razlikam med službami, razlikam med ljudmi ali nepopolno konkurenčnemu trgu dela (Samuelson, Nordhaus, 1998, str. 231).

S tem smo zaključili z delovanjem popolno konkurenčnega trga dela. Za podrobnejše razumevanje specifičnega trga dela, t.j. trg dela mladih, bom v nadaljevanju predstavila prehod mladih na trg dela.

1.2. PREHOD MLADIH NA TRG DELA

Specifično skupino delovne sile predstavljajo mladi. Zato tudi govorimo o mladinskem trgu delovne sile kot o posebnem segmentu trga delovne sile. Tega sestavljata ponudba delovne sile mladih, ki iščejo prve stalne zaposlitve, in ponudba delovnih mest, ki so jih delodajalci pripravljene ponuditi mladim (Fajfar, 2005, str. 35).

Veliko mladih vstopa na trg delovne sile in z njega že tekom šolanja. Običajno opravljajo občasna honorarna ter počitniška dela ali dela s skrajšanim delovnim časom. Strokovnjaki pogosto govorijo o posebnem segmentu mladinskega trga delovne sile, ki zajema značilna dijaška in študentska dela. V ta namen delujejo študentski servisi (Fajfar, 2005, str. 35).

Le manjši del mladih v Sloveniji je deležen urejenega in v nekaterih primerih sofinanciranega prehoda iz izobraževanja na trg delovne sile. Kot primer lahko navedem kadrovske štipendiranje. Druga oblika je pripravništvo, ki po Zakonu o delovnih razmerjih (2002, 120. člen Zakona o delovnih razmerjih) ni več obvezno. Pripravništvo ureja način vključevanja mladih v njihovo prvo zaposlitev. V preteklosti so mladi svojo delovno kariero začeli ravno s pripravništvom. Poznamo pa tudi vajeništvo, kjer se mladi delno izpopolnjujejo s praktičnim delom v delavnicah. Ta oblika je primerna le za nekatere vrste izobraževanja kot je poklicno in strokovno (Fajfar, 2005, str. 40).

Tako je večina mladih prepuščena lastni iznajdljivosti in trenutnim razmeram na trgu delovne sile, kjer tekmujejo s številnimi drugimi iskalci zaposlitve. V takih razmerah je čedalje večja potreba po fleksibilnem trgu delovne sile.

Spoznali smo različne oblike prehoda mladih na trg delovne sile, zato bom v nadaljevanju predstavila splošne razmere na trgu dela mladih.

1.3. SPLOŠNE RAZMERE NA TRGU DELA MLADIH

Večje zaposlitvene možnosti in priložnosti za študente predstavlja uveljavljanje fleksibilnega zaposlovanja. Glavne prednosti študentske delovne sile, ki pritegnejo delodajalce k večjemu povpraševanju po njih so poleg nižjih stroškov tudi izobraženost in fleksibilnost. Študentje imajo

tudi koristi v primeru, da jim v času šolanja uspe dobiti zaposlitev, ki ustreza delu, ki ga bodo opravljali po končanem šolanju, si poleg zaslužka lahko pridobijo pomembne delovne izkušnje. Na žalost je študentom takih zaposlitev malo na razpolago. Po drugi strani pa kot dobro izobrazena in zelo fleksibilna delovna sila predstavljajo konkurenco predvsem mladi delovni sili, ki konkurira na trgu redne zaposlitve. Tako se s študentsko delovno silo zadovolji del potreb delodajalcev po delovni sili, kar posledično vpliva na zmanjšanje zaposlitvenih priložnosti in brezposelnost med mladimi kot skupino na trgu delovne sile. Študentska delovna sila zmanjšuje konkurenčnost predvsem manj kvalificirani mladini na trgu dela (Fajfar, 2005, str. 54).

Glede na to, da sem načela problematiko študentskega dela predvsem z vidika konkurenčnosti, se bom v naslednjem pod poglavju osredotočila na dodatno težavo – brezposelnost.

1.4. BREZPOSELNOST NA TRGU DELA MLADIH

Brezposelnost je mogoče raziskati s pomočjo državnih ustanov. Po podatkih Zavoda Republike Slovenije za zaposlovanje in Statističnega urada Republike Slovenije za Slovenijo velja, da se njena struktura brezposelnosti v zadnjih letih izboljšuje. Zame je bistvenega pomena le brezposelnost mladih.

V Sloveniji je v letu 2005 pri mladih do 26. leta brezposelnost znašala 23,9 odstotkov . Primerljiv podatek, ki ga imam na razpolago, je mednarodna anketna stopnja brezposelnosti, ki je v letu 2004 znašala 16,2 odstotka za mlade od 15 do 24 let. Med podatkom je precejšna razlika. Tako stanje je posledica na eni strani relativno nefleksibilnega trga dela v Sloveniji, po drugi pa privilegirane davčne obravnave študentskega dela, kar daje študentski populaciji spodbudo za ohranjanje študentskega statusa in relativno pozno vključevanje v trg dela redno zaposlenih. Posledično imamo podaljšano povprečno dobo študija, ki pri nas traja kar 6 let.

V tem poglavju sem predstavila, kako bi moral delovati popolno konkurenčen trg dela, saj sem hotela prikazati, da za Slovenijo te zakonitosti ne veljajo. Anomalijo na slovenskem trgu dela predstavlja segment mladih, zato je bilo potrebno predstaviti razmere na trgu dela mladih.

2. OBDAVČEVANJE DOHODKA

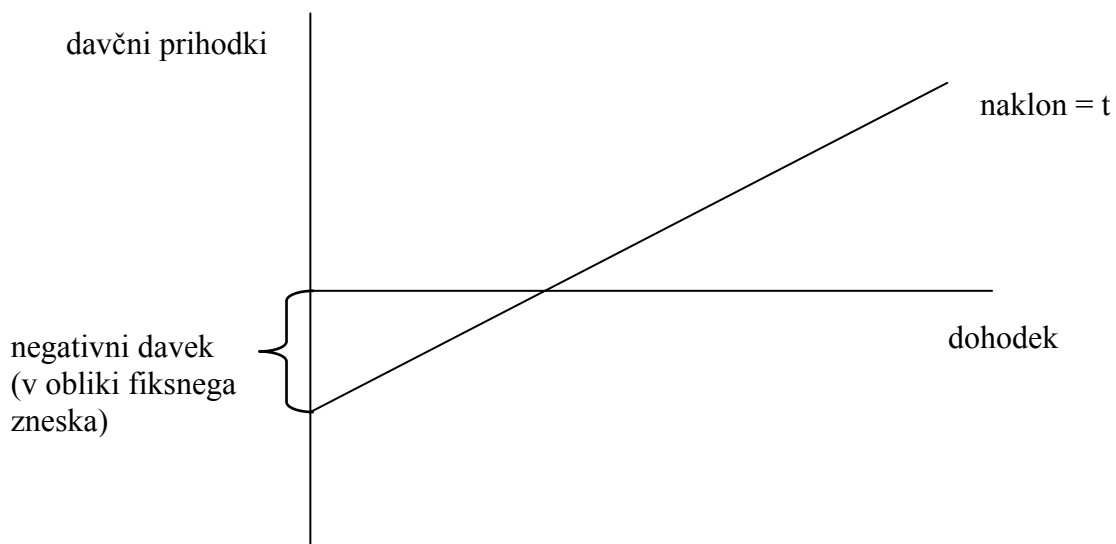
V poglavju obdavčevanje odhodka je prikazan teoretičen del obdavčevanja dohodka z namenom ugotavljanja odstopanj pri obdavčevanju dohodka študentov. Za olajšan vpogled na obdavčitev dohodka, bom najprej predstavila optimalno obdavčevanje dohodka. Ker pa noben davčni sistem ni popoln, sledi pod poglavje, ki predstavlja dvorezni meč v trenutnem načinu obdavčevanja, t.j. obdavčevanje študentskega dela.

2.1. OPTIMALNO OBDAVČEVANJE DOHODKA

Zagotavljanje ekonomske učinkovitosti je ena od treh željenih lastnosti davčnega sistema. To pomeni, da je zaželeno, da davčni sistem čim manj vpliva oziroma posega v sam ekonomski proces. Želimo poudariti čim manjši vpliv, saj je obdavčevanje ena od oblik prisilnega odvzema realnega dohodka davčnim subjektom, s katero se opravlja poseg v ekonomski proces (Stanovnik, 2002, str. 60).

Teorija optimalnega obdavčevanja dohodka predpostavlja, da imamo le davek od dohodka in ne kombinacije različnih davkov. Prerazdeljevanje je bistvena sestavina modelov optimalnega obdavčevanja dohodka. Po Mirrleesu država maksimira funkcijo družbene blaginje, pri čemer mora določiti takšno strukturo obdavčenja dohodka, ki zagotavlja vnaprej določeno raven davčnih prihodkov. Jasno je, da je funkcija družbene blaginje zahtevna in kompleksna, saj vsebuje parametre, ki eksplicitno upoštevajo željeni obseg prerazdeljevanja dohodka. Teorija optimalnega obdavčenja dohodka kaže (Selmrod, 1990, str. 165; Heady, 1996, str. 41), da so optimalni modeli linearni. To so modeli s proporcionalno obdavčitvijo in enotnim fiksnim zneskom negativnega davka. Optimalni davek od dohodka ima npr. obliko, prikazano na Sliki 3 (Stanovnik, 2002, str. 67, 68).

Slika 3: Linearni davek od dohodka

Vir: Stanovnik, 2002, str. 68.

»Glede stopnje »t« je Nicholas Stern (1976) ugotovil, da je optimalna davčna stopnja višja (Stanovnik, 2002, str. 68):

- a) čim nižja je kompenzirana elastičnost ponudbe dela;¹
- b) čim višja je družbena »averzija«² do dohodkovne neenakosti (izražena skozi izbiro vrednosti parametrov v funkciji družbene blaginje);
- c) čim višje so neenakosti v dohodkih pred obdavčitvijo;
- d) čim višje so zahteve po javnofinančnih prihodkih.«

Najpomembnejša med naštetimi dejavniki je kompenzirana elastičnost ponudbe dela.

Z vidika konkretne davčne politike bi bila enostavna struktura optimalnega davka od dohodka, kot je prikazana na Sliki 3 prava, če ne bi bilo ene težave, določitve fiksnega zneska negativnega davka in proporcionalne davčne stopnje »t« (Stanovnik, 2002, str. 68).

S tem je zaključen del o optimalnem obdavčevanju dohodka, zato se bom v nadaljevanju osredotočila na obdavčevanje študentskega dela, kot naslednje lastnosti tovrstnega dela pri iskanju razlik.

2.2. OBDAVČEVANJE ŠTUDENTSKEGA DELA NA SLOVENSKEM TRGU DELA

Rezidentu, ki se izobražuje, ima status dijaka ali študenta in njegovi dohodki, ki so predmet obdavčitve ne presegajo 1.600.000 tolarjev, se do dopolnjenega 26. leta starosti prizna zmanjšanje davčne osnove od dohodka za opravljeno začasno ali občasno delo na podlagi napotnice pooblaščne organizacije, ki opravlja dejavnost posredovanja dela dijakom in študentom, v skladu s predpisi področja zaposlovanja, v višini 1.200.000 tolarjev letno za leto 2005 ter 1.225.200 tolarjev za leto 2006. Navedena olajšava se prizna tudi osebi, ki izpolnjuje pogoje iz prejšnjega stavka in je starejša od 26 let, če se vpiše do te starosti, in sicer na dodiplomski študij za dobo največ šest let od dneva vpisa in na podiplomski študij za največ štiri leta od dneva vpisa.

Po mnenju Davčne uprave Republike Slovenije se v primeru, da študentovi skupni dohodki, ki so obdavčljivi z dohodnino, presegajo 1.600.000 tolarjev, posebna osebna olajšava v višini 1.200.000 tolarjev študentu v dohodnini za leto 2005 ne prizna.

Po mnenju Davčne uprave Republike Slovenije se posebna olajšava v obliki zmanjšanja davčne osnove za 1.200.000 tolarjev prizna le zavezancu, ki je imel status v celotnem obdobju davčnega leta. Tistemu, ki ni imel celo leto statusa, se prizna sorazmerno z obdobjem, ko je status imel.

¹ Krivulja kompenzirane ponudbe dela kaže odvisnost gibanja ponudbe (tj. količine) dela od cene dela (mezde), pri čemer se izniči dohodkovni učinek in upošteva zgolj substitucijski učinek. Substitucijski učinek povečanja mezde spodbuja k večji ponudbi dela; dohodkovni učinek pa povzroči povečanje povpraševanja za vse normalne dobrine, vključno s prostim časom. To pomeni, da bo dohodkovni učinek povzročil manjšanje ponudbe dela. Z eliminiranjem dohodkovnega učinka se bo – ob dani ceni dela – povečala ponudba dela; krivulja kompenzirane ponudbe dela bo torej bolj položna kot navadna krivulja ponudbe dela.

² Občutek zoprnosti, mržnje, nenaklonjenosti; odpor: čutiti, imeti averzijo do nekaterih ljudi ali stvari.

Pomembna posebnost pri obdavčevanju študentskega dela je posebna osebna olajšava. Študentsko delo kot tako ne bi obstajalo brez študentskih servisov, zato bom v poglavju ki sledi, skušala prikazati vlogo teh institucij.

3. ŠTUDENTSKI SERVISI

Študentski servis je ustanova, ki omogoča posredovanje študentskih del. Ob ustanovitvi prvega študentskega servisa se je njegovo poslanstvo bistveno razlikovalo od današnjega. Zato sledi predstavitev razlogov za nastanek te ustanove in njena vloga danes.

3.1. ZGODOVINA ŠTUDENTSKIH SERVISOV

Korenine študentskega dela, začetnega in občasnega pri nas segajo v leto 1959. Takrat so se študentje dogovorili, da bodo prisluženi denar od razvažanja mleka po domovih namenili za financiranje študentskih interesnih dejavnosti. To je bila ena izmed prvih oblik študentskega dela kot eno izmed področij dela socialno-ekonomske komisije pri takratnih Zvezi študentov Jugoslavije - Univerzitetni odbor Ljubljana. Univerzitetni odbor Zveze študentov Jugoslavije je leta 1964 sprejel akt o ustanovitvi posebne storitvene enote Študentski servis, ki je bila kot taka 26. julija 1971. leta tudi vpisana v registru podjetij. Študentski servis je opravljal posredovanje začasnih in občasnih del študentom pod različnimi upravljavci. Predsedstvo Univerzitetne konference Zveze Socialistične mladine Slovenije (v nadaljevanju kot ZSMS) in Univerza v Ljubljani sta si nekaj časa delili soustanoviteljstvo. Vse odločitve v zvezi z upravljanjem te dejavnosti so sprejemali v sodelovanju s predstavniki zaposlenih v Študentskem servisu (Vodopivec, 2003, str. 15).

Leta 1997 so Študentski servis preoblikovali v samostojno Delovno skupnost znotraj Univerze. Celotno dejavnost Študentskega servisa so 1. junija 1979 prenesli v Študentski center, znotraj katerega so delovali tudi študentski domovi. 1. junija 1985 so napravili reorganizacijo. Takrat je bil Študentski servis vključen v družbenopolitično organizacijo pod imenom Univerzitetna konferenca ZSMS (v nadaljevanju kot UK ZSMS). Leta 1989 je bila ustanovljena Študentska organizacija Univerze v Ljubljani, ki je po letu 1990 uradno prevzemala skoraj vse, kar je bilo organizirano kot dejavnost v UK ZSMS in s tem tudi Študentski servis. Opisana zgodovina velja le za Ljubljano (Vodopivec, 2003, str. 15).

Po osamosvojitvi Slovenije je od leta 1992 sledila privatizacija, ki je pustila določene posledice. Na delo Študentskega servisa so poleg nenehnih reorganizacij pomembno vplivale spremembe v zakonodaji, kjer je prve prave temelje postavil Pravilnik o pogojih za opravljanje dejavnosti agencij za zaposlovanje (Uradni list RS, št. 48/99). Zaradi neurejenih razmer je nastalo večje število pooblaščenih organizacij, ki so tudi nenadzorovano opravljale to dejavnost. To je bilo razvidno decembra 1985, ko je Zveza skupnosti za zaposlovanje SR Slovenije izdala pooblastilo

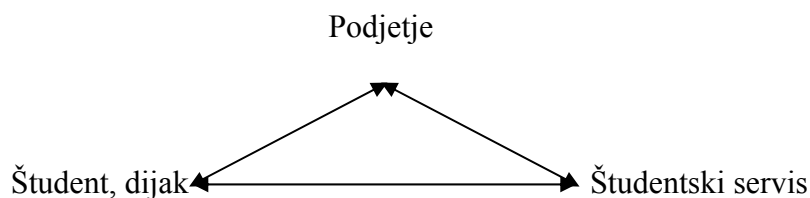
za posredovanje začetnih in občasnih del študentom in dijakom le Študentskemu servisu v Ljubljani, MAK v Kopru in Študentskemu servisu v Mariboru, ter da smo imeli 19. junija 1999. leta 50 koncesionarjev s približno 100 poslovalnicami oziroma podružnicami po Sloveniji. Posledično je tudi prišlo do sprejema zgoraj omenjenega pravilnika (Vodopivec, 2003, str. 16).

Kot je iz poglavja razvidno, se je vloga študentskih servisov precej spremenila, zato sledi podrobnejša predstavitev današnje vloge te ustanove.

3.2. ŠTUDENSKI SERVIS KOT POSREDNIK ZAPOSLOITEV

Študentski servis je ena izmed oblik agencij za zaposlovanje, ki kot svojo glavno dejavnost opravlja posredovanje dela študentom in dijakom. Pogoji delovanja so določeni s koncesijsko pogodbo. Delo dijakov in študentov preko študentskih servisov je posebnost, ki jo poznamo le v Sloveniji. V preostalih evropskih državah je posredovanje dela mladim urejeno na enak način kot za vse ostale skupine na trgu dela, to je z delovnim razmerjem. Potek posredovanja dela študentskih servisov v Sloveniji je prikazan na Sliki 4 (Glažar, 2006, str. 27).

Slika 4: Tristransko razmerje pri posredovanju del preko študentskih servisov

Vir: Glažar, 2006, str. 28.

Poenostavljeno tristransko delovno razmerje je posebna oblika posredovanja študentskega dela. Napotnica je temelj razmerja med študentom in/ali dijakom in podjetjem. Izda jo pooblaščen organizacija t. i. študentski servis. Njen zaslužek je provizija v obliki fiksnega odstotka dodana neto plačilu (Glažar, 2006, str. 28).

Ob ustanovitvi prvega študentskega servisa je bil zaslužen denar namenjen financiranju interesnih dejavnosti za študente. Organizacija ni bila dobičkonosno usmerjena. Danes je primarni cilj študentskega servisa, kot vsakega drugega podjetja, iztržiti čim večji dobiček.

4. ŠTUDENSKO DELO V SLOVENIJI

Da bo bolj razumljivo, kakšno vlogo imajo študentski servisi danes na trgu dela in kakšne so posledice ustanovitve tovrstnih organizacij, je v nadaljevanju obravnavano študentsko delo iz različnih zornih kotov.

4.1. KORIŠČENJE ŠTUDENSKEGA DELA S STRANI PODJETIJ TER VPLIV NA ZAPOSLENOST

V podpoglavjih, ki sledita, bom prikazala, kako pogosta je uporaba študentskega dela v Sloveniji in kakšne vplive ima študentsko delo na zaposlovanje v podjetjih.

4.1.1. Koriščenje študentskega dela v praksi

Ena od preteklih raziskav (Florjančič, 2005) je pokazala, kolikšen delež podjetij se odloča za zaposlitev študentov preko študentskih servisov ter kakšni so razlogi za to. Na podlagi 116 anketiranih podjetij so bili zbrani naslednji podatki.

Tabela 1: Podjetja, ki se odločajo za zaposlovanje študentov preko študentskih servisov

Število podjetij	Zaposlovanje študentov	
	Da	Ne
116	94	22
100%	81%	19%

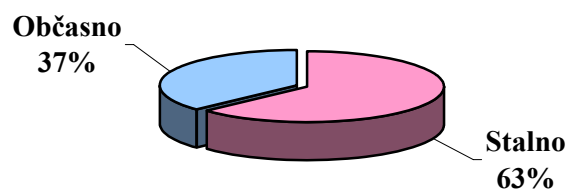
Vir: Florjančič, 2005, str. 8.

Kot je razvidno iz Tabele 1, se za zaposlitev študentov preko študentskega servisa odloča kar 81 odstotkov vseh anketiranih podjetij. Kot razloge navajajo nižje stroške delovne sile, nadomeščanje začasno odsotnih delavcev, pokrivanje nenadnih potreb po delovni sili, ki nastanejo zaradi sezonskih ali drugih vplivov na delovni proces. Med razlogi se pojavlja tudi pomanjkanje del, za katera jim je redna zaposlitev delavca predraga oblika delovne sile. Podjetja se odločajo predvsem za zaposlitev študentov na enostavnejših delovnih mestih, za katere bi bila redna zaposlitev delavca predraga (Florjančič, 2005, str. 8).

Podjetje Atama d.o.o., ki se ukvarja s kadrovskimi storitvami in ravno tako s posredovanjem storitev študentskega servisa, je naredilo raziskavo med svojimi partnerji. Z njo so skušali ugotoviti v kolikšni meri podjetja uporabljajo študentsko delo. Ti podatki so pomemben pokazatelj povpraševanja podjetij po študentskem delu, zato so v nadaljevanju tudi vključeni.

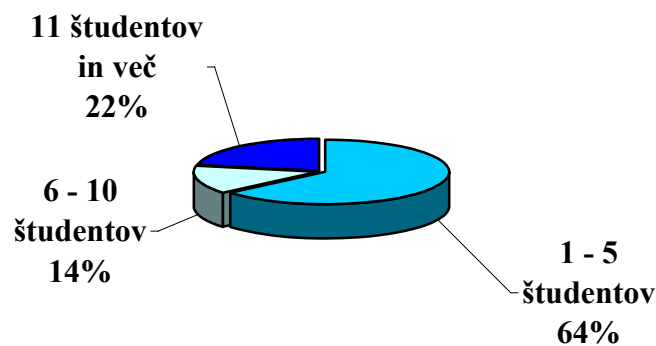
Na Sliki 5 je prikazano, kako pogosta je uporaba študentskega dela v podjetjih. Večina udeležencev v raziskavi je odgovorila, da se študentskega dela poslužujejo stalno³. V tej raziskavi je to kar 63 odstotkov podjetij. Dobra tretjina podjetij je izjavila, da pri njih mesečno dela več kot 5 študentov, kar je razvidno iz Slika 6. Medtem ko preostalih 64 odstotkov podjetij najame od 1 do 5 študentov (Jeraj, 2005, str. 6).

Slika 5: Pogostost posluževanja študentskega dela v podjetjih

Vir: Jeraj, 2005, str. 6.

Slika 6: Število študentov, ki v povprečju dela v podjetju (na mesečni ravni)

Vir: Jeraj, 2005, str. 7.

Visoke deleže uporabe študentskega dela v podjetjih lahko pojasnimo s tem, da podjetjem delo študentov predstavlja »cenovno ugodno obliko angažiranja delovne sile«. Študentsko delo je po

³ Potrebno je omeniti, da je raziskava storjena pri partnerjih, ki ali koristijo storitve študentskega servisa ali storitve agencije za zaposlovanje, zato pri rezultatih ni zaznaven delež podjetij, ki se študentskega dela ne poslužuje.

večini neobremenjeno z dajatvami in ostalimi obremenitvami, kar bom podrobneje pokazala tudi v enem od kasnejših poglavij.

Vendar cenovna ugodnost ni edini razlog za pogosto koriščenje študentskega dela. Podjetja se študentskega dela poslužujejo iz različnih vzrokov, med katerimi je vsekakor najpomembnejše pokrivanje nenadnih potreb po delovni sili, ki nastanejo zaradi sezonskih ali drugih vplivov na delovni proces. S tega vidika je študentsko delo kot izredno fleksibilna oblika delovnega razmerja za podjetja eden od pomembnejših orodij, s katerim odpravlja nastala neskladja v delovnem procesu. Študentsko delo namreč ni podvrženo omejitvam, stroškom in rokom, ki veljajo za sklenitev delovnega razmerja z delavcem (razpis prostega dela, roki za prijavo, izbor, sklenitev pogodbe o zaposlitvi, ipd.), zato lahko študent z delom v podjetju začne takoj (Jeraj, 2005, str. 16).

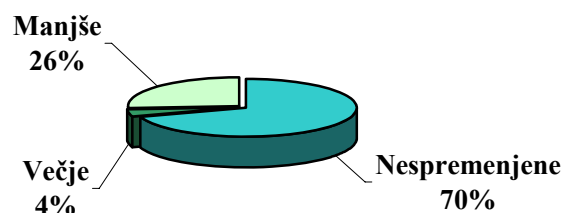
Naslednje trditve deloma potrjujejo rezultati raziskave, ki jo je Atama d.o.o. izvedla med svojimi partnerji. Podjetja se študentskega dela poslužujejo tudi iz drugih vzrokov, ki na dolgi rok za njih niso nič manj pomembna. Podjetja in druge organizacije se študentskega dela poslužujejo tudi iz sledečih razlogov (Jeraj, 2005, str. 16):

- zmanjševanje potreb po zaposlovanju novih delavcev
- vir potencialnih kadrov.

4.1.2. Vplivi študentskega dela na zaposlitev

Na sliki, ki sledi je prikazan vpliv študentskega dela na zaposlovanje v podjetjih.

Slika 7: Vpliv študentskega dela na zaposlovanje

Vir: Jeraj, 2005, str. 17.

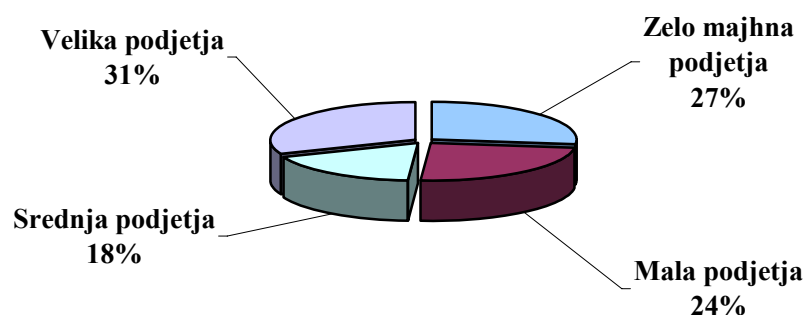
Iz Slike 7 (na str. 12) je razvidno, da med podjetji, ki s študentskim delom zmanjšujejo potrebe po rednem zaposlovanju, predstavljajo večinska deleža velika podjetja (nad 100 zaposlenimi) in zelo majhna podjetja (do 10 zaposlenih). Delež velikih podjetij je kar 32,4 odstotka, pri zelo majhnih podjetjih pa 26,5 odstotka. Zelo majhna in mala podjetja z do 50 zaposlenimi skupaj predstavljajo kar 50-odstotni delež. Visok delež velikih podjetij bi lahko pojasnili s tem, da študenti opravljajo predvsem začasna dela, ki se pojavijo glede na sezonska ali proizvodna nihanja in pri katerih obseg dela ne opravičuje zaposlitev novega delavca, obstoječe kadrovske potrebe pa ne omogočajo, da bi se delo dalo razporediti na druge zaposlene. Podobno velja za srednja in mala podjetja (Jeraj, 2005, str. 17).

Pri zelo majhnih podjetjih bi delež lahko pojasnili s tem, da ta podjetja šele utrjujejo oziroma iščejo svoj položaj na trgu, da še nimajo točno določenih potreb po novih delavcih in katerim bi zaposlitev novega delavca predstavljala preveliko finančno obremenitev (Jeraj, 2005, str. 17).

Četrtnina podjetij je takih, kjer so potrebe po rednem zaposlovanju manjše. V tem primeru študentsko delo nadomesti najem novega zaposlenega, ki bi ga podjetje moralo zaposliti, če študentskega dela kot takega ne bi poznali. Ta delež študentskega dela je tisti, ki ima posledično vpliv na stanje zaposlenosti na trgu dela.

V nadaljevanju sledi Slika 8, na kateri so prikazani deleži podjetij, po njihovi velikosti, za katere je značilno zmanjševanje potreb po rednem zaposlovanju zaradi rabe študentskega dela.

Slika 8: Podjetja, ki zmanjšujejo potrebe po rednem zaposlovanju s študentskim delom glede na njihovo velikost

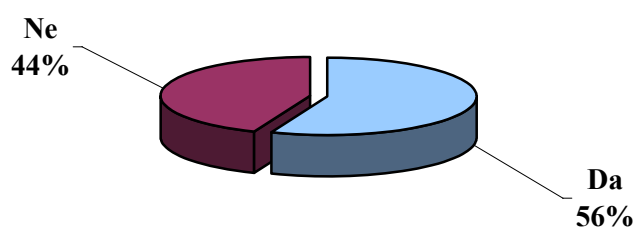
Vir: Jeraj, 2005, str. 18.

Iz Slike 8 (na str. 13) je razvidno, da so na prvem mestu velika podjetja, v katerih je tudi običajno potreba po študentskem delu kar velika. Nato sledijo zelo majhna in mala podjetja, na zadnjem mestu ostanejo srednje velika podjetja. Zakaj velika in majhna podjetja najemajo največ študentov, kot sem že omenila pri sliki (glej Sliko 7, na str. 12), ki kaže vpliv študentskega dela na zaposlovanje.

Težava, s katero se soočajo podjetja je, kako in kje najti ustrezne kadre, ki bi jim ob čim manjšem vložku prinesli čim boljše rezultate. Torej kako v čim večji meri zadostiti razmerju med potrebami delovnega procesa in ponudbo na trgu dela.

Eden od potencialnih virov preko katerih podjetja iščejo in preizkušajo nove kadre, so tudi študentski servisi s svojimi bazami študentov. Po rezultatih sodeč je dobra polovica podjetij že zaposlila bivšega študenta⁴, ki je poprej delal pri njih preko študentskega servisa, kar je predstavljeno v grafu, ki sledi (Jeraj, 2005, str. 18).

Slika 9: Študentsko delo kot možnost kasnejše redne zaposlitve študenta v podjetju

Vir: Jeraj, 2005, str. 19.

Na Sliki 9 je razvidno, da delež podjetij, ki študenta ni zaposlilo, znaša 44 odstotkov. To pomeni, da si nekaj manj kot polovica študentov išče naslednjo zaposlitev drugje.

Glede na opažanja in izkušnje v podjetju Atama d.o.o. sklepajo, da se večina podjetij, ki so bivšega študenta zaposlila, ni posluževala študentskega servisa in njegovih baz podatkov z namenom, da poišče bodočega sodelavca in da ga z delom preko študentskega servisa preizkusi pri delu, ampak je večina teh podjetij bivšega študenta zaposlilo iz drugih razlogov (ker mu je potekel status študenta ali dijaka, ali pa je šolanje zaključil) (Jeraj, 2005, str. 19).

⁴ T.j. osebo, ki mu je ali potekel status študenta ali dijaka, ali pa je šolanje zaključil.

V tem sklopu podpoglavij je ugotovljeno, da se študentskega dela poslužuje večina podjetij ter da je raba tovrstne oblike dela v več kot polovici podjetij stalna. Posledice pogostega najemanja študentskega dela so vidne v zmanjšanju potreb po rednem zaposlovanju pri četrtini podjetij.

4.2. VRSTE ŠTUDENSKIH DEL IN NJHOVO UJEMANJE S ŠTUDIJSKO SMERJO ŠTUDENTOV

Sledi poglobitev v vrste del, ki jih opravljajo študentje preko študentskega servisa. Namen je ugotoviti, v kolikšni meri si študentje z delom preko študentskih servisov nabirajo izkušnje, ki so v povezavi z njihovim študijem in jim koristijo pri iskanju redne zaposlitve.

Pri enem izmed večjih slovenskih študentskih servisov so mi posredovali podatke o dnevnem stanju študentskih del. Slovenski trg dela je relativno majhen, zato predvidevam, da en večjih študentskih servisov predstavlja dovolj reprezentativen vzorec del, ki jih opravljajo študentje in dijaki. Ta so zbrana v Tabeli 2 (na str. 16), iz katere je razvidno, kakšne vrste del opravljajo dijaki in študentje ter kolikšen odstotek vseh del pri tem študentskem servisu predstavljajo ta dela.

Tabela 2: Ponudba prostih študentskih del na dan 5.4.2006 pri e-Študentskem Servisu

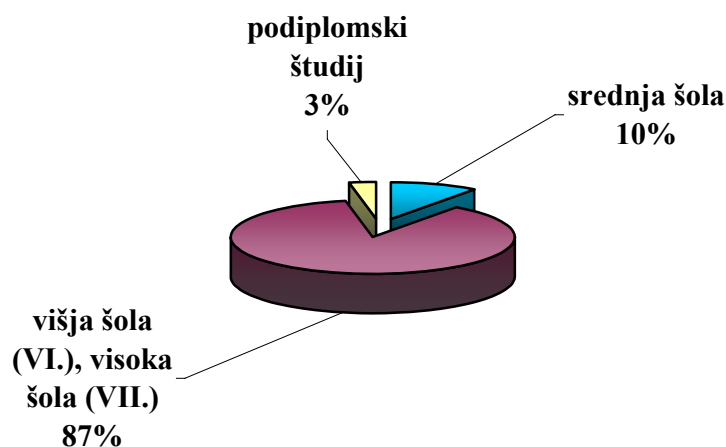
Vrste študentskih del	Število prostih študentskih del	Odstotek vseh študentskih del	Odstotek študentskih del primernih študijski smeri študentov
1. Lažja fizična dela (čiščenje, pakiranje, deklariranje, polnjenje polic, ipd.)	146	10,18%	—
2. Težja fizična dela (delo v proizvodnji, selitve, arheološka izkopavanja, ipd.)	112	7,81%	—
3. Administrativna dela (administrativna dela, računovodska dela, anketiranje, vnos podatkov, ipd.)	114	7,95%	—
4. Delo na računalniku (programiranje, oblikovanje internetnih strani, ipd.)	56	3,91%	3,91%
5. Prodaja (pomoč pri prodaji, blagajnik, pomoč v trgovini, ipd.)	124	8,65%	—
6. Strokovna dela (novinarska dela, oblikovanje, marketing, projektiranje, prevajanje, ipd.)	136	9,48%	9,48%
7. Delo na terenu (kurir, plakatiranje, razvoz, raznašanje časopisov, ipd.)	38	2,65%	—
8. Komerzialna dela (pospeševanje prodaje, trženje, telefonski marketing, akviziterska dela, ipd.)	47	3,28%	—
9. Promocija (promocije, degustacije, hostese, ipd.)	49	3,42%	—
10. Poučevanje (učitelj, vaditelj, trener, učitelj plavanja, ipd.)	23	1,60%	1,60%
11. Strežba	589	41,07%	—
Skupaj	1434	100%	14,99%

Vir: Prosta dela, 2006.

V mojem primeru imamo na razpolago vse vrste del, ki jih opravljajo študentje in dijaki. Ti običajno opravljajo najrazličnejše vrste del, za katera jih potrebujejo delodajalci. Kot vidimo zgoraj, sem sodijo lažja in težja fizična dela, različna administrativna dela, prodaja, delo na terenu, ipd. Prav tako pa najdemo na študentskih servisih ponudbo del, kot so različna strokovna dela, poučevanje ter dela na računalniku, ki so na razpolago študentom ustrezne študijske smeri. Osredotočila se bom na vrsto del, ki naj bi jih opravljali študentje, ki se izobražujejo za taka dela.

Kot je iz razpredelnice razvidno, sodijo med »študijsko ujemajoča študentska dela« le dela na računalniku, strokovna dela ter poučevanje. Vsa ta dela skupaj predstavljajo le 15-odstotni delež vseh del, ki jih posreduje študentski servis. Dijaki opravljajo le približno 10-odstotni delež vseh del preko študentskega servisa, kot je razvidno iz Slike 10. Iz tega lahko sklepam, da so za ostalih 65 odstotkov del študentje večinoma prekvalificirani, saj je za njih potrebna kvečjemu V. stopnja izobrazbe, sodeč po podatkih iz ankete (Florjančič, 2005). Na tak način velik delež študentov ne izkoristi svojega potenciala in ne pridobi praktičnih izkušenj, ki bi jih potrebovali tako pri študiju kot pri kasnejši zaposlitvi.

Slika 10: Izobrazbena struktura anketirancev, ki opravljajo dela preko študentskih servisov

Vir: Florjančič, 2005, str. 9.

V tem delu so bile predstavljene vrste študentskih del v povezavi s smerjo študija študentov. Zato bom v nadaljevanju na kratko skušala predstaviti, kakšni so vzroki za to, da študentje opravljajo dela preko študentskih servisov.

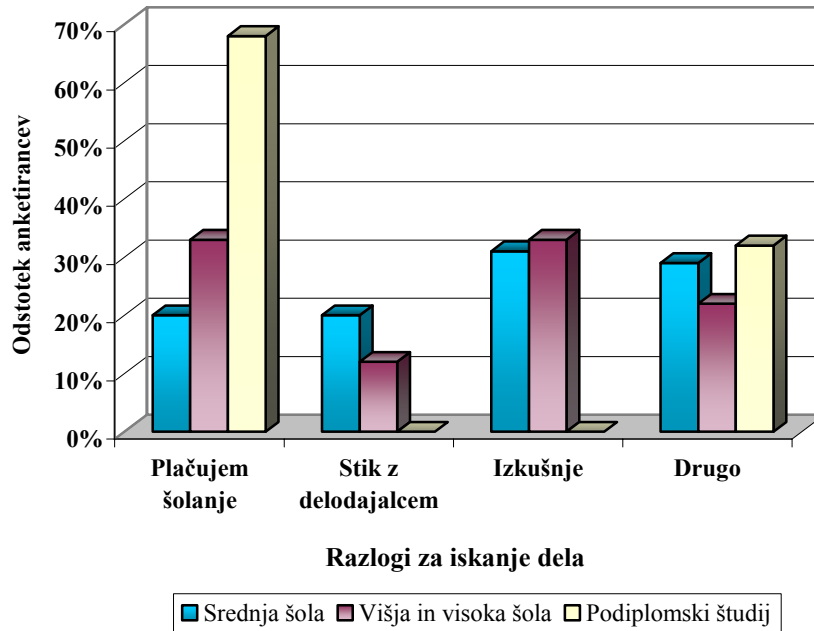
4.3. RAZLOGI ŠTUDENTOV ZA ISKANJE DELA PREKO ŠTUDENTSKIH SERVISOV

V eni od preteklih raziskav so navedeni razlogi študentov za iskanje dela preko študentskih servisov (Florjančič, 2005). V anketi je sodelovalo 90 anketirancev. Anketiranci so imeli pod razlogi za iskanje dela preko študentskega servisa naslednje možne odgovore:

- s tem si plačujem šolanje,
- da dobim stik z morebitnim bodočim delodajalcem,
- da si pridobim izkušnje na področju, za katerega se šolam in
- odgovor drugo, ki so ga izbrali tisti, ki jim noben od naštetih odgovorov ni ustrezal.

Na Sliki 11 so prikazani odgovori anketirancev, ki se poslužujejo dela preko študentskega servisa. Najprej bodo navedeni odgovori dijakov in nato študentov.

Slika 11: Razlogi študentov za iskanje dela preko študentskega servisa

Vir: Florjančič, 2005, str. 10.

Pri dijakih se ne bom pretirano poglobljala v razloge za iskanje dela preko študentskega servisa, saj skupina predstavlja relativno majhen delež v študentskem delu, kot je razvidno iz Slike 11. Pri navajanju razlogov ne prihaja do večjih razlik, saj so vsi štirje razlogi za iskanje dela približno enako zastopani.

Tretjina anketirancev višje in visoke šole je navedla, da si z delom preko študentskega servisa omogoča oziroma plačuje šolanje. Druga tretjina si z delom pridobiva izkušnje na področju, za katerega se šola. Desetina študentov višje in visoke šole skuša s tem priti v stik z morebitnim delodajalcem. Preostala petina študentov je navedla druge razloge kot so delo za lastne potrebe ter dodaten zaslužek.

Največja odstopanja so se pojavila pri študentih podiplomskega študija. Dobri dve tretjini jih je navedlo, da si s tem plačuje šolanje, preostala tretjina pa je navedla druge razloge, kot na primer lastna promocija.

Razlogi študentov za delo preko študentskega servisa so bili v tem podpoglavju podrobneje raziskani. Finančni dejavnik ni tako velik kot bi morda pričakovala. Predvsem sta pri velikem deležu pomembna dejavnika nabiranje delovnih izkušenj ter stik s potencialnim delodajalcem.

Obravnavana anketa predstavlja kvalitativno analizo, zato se bom v nadaljevanju osredotočila na kvantitativno analizo.

4.4. IZRAČUN RAZLIKE V PLAČILIH MED REDNIM TER ŠTUDENTSKIM DELOM

V tem podpoglavju bom predstavila finančne razlike med dvema različnima načinoma najemanja zaposlenih v podjetju. Gre za dejanske razlike med plačiloma za redno in študentsko delo, kjer se opravljajo popolnoma enake delovne naloge. Redno delo opravlja delavec s V. stopnjo izobrazbe. Podatki so črpani iz plačilne liste za mesec februar 2006 iz dveh resničnih plačil - iz plačilne liste redno zaposlenega delavca ter iz računa izstavljenega podjetju s strani študentskega servisa za študentsko delo. Poslovne dogodke gledamo s strani denarnega toka torej odlivov delodajalca.

Tabela 3: Denarni odliv delodajalca za redno zaposlenega delavca na mesečni ravni (v SIT)

Neto redno delo	189.288
Dodatki	64.870
Vsi prispevki in davki	182.171
Premija za dodatno in pokojninsko zavarovanje	12.906
Skupaj	449.236

Vir: Interni podatki obravnavanega podjetja, 2006, (Priloga 1).

Iz Tabele 3 je razvidno kolikšen je mesečni denarni odliv za enega zaposlenega v podjetju. Ta znaša v februarju 2006 z vsemi davki in prispevki 449.236 tolarjev.

Tabela 4: Denarni odliv delodajalca za študentsko delo na mesečni ravni (v SIT)

Neto študentsko delo	146.170
Koncesijska dajatev z DDV (10%)	17.540
Dodatna koncesijska dajatev z DDV (2%)	3.508
Pavšal (ZZZS)	1.344
Skupaj	168.562

Vir: Interni podatki obravnavanega podjetja, 2006, (Priloga 2).

V Tabeli 4 je prikazan odliv delodajalca za študentsko delo, ki znaša 168.562 tolarjev v februarju 2006. Zato sem v Tabeli 5 prikazala tudi razliko med obravnavanima različnima načinoma zaposlovanja v podjetju.

Tabela 5: Prikaz razlik med odlivoma za redno zaposlenega delavca ter študenta na mesečni ravni (v SIT)

a) Odliv delodajalca za redno delo	449.236
b) Odliv delodajalca za študentsko delo	168.562
Razlika (a-b)	280.674
Večkratnik (a/b)	2,7

Vir: Interni podatki obravnavanega podjetja, 2006; Lasten izračun.

V Tabeli 5 je razviden prihranek delodajalca pri koriščenju študentskega dela v primerjavi s pogodbenim rednim delom, ki pri enem zaposlenem znaša 280.674 tolarjev. Za bolj nazorno predstavitev sem izračunala tudi večkratnik odlivov delodajalca. Ta nakaže, da ima delodajalec dve možnosti; najeti ali skoraj 3 študente ali le 1 redno zaposlenega delavca za enak znesek denarnih odlivov. Za podjetje je prva možnost zelo mamljiva, saj ima potencialno več delovne sile in s tem tudi večjo produktivnost pri enakih odlivih.

V Tabeli 6 je prikazano, koliko davka bi plačal študent v dveh različnih scenarijih. Prvi scenarij pokaže primer, ko je prej prikazano neto študentsko nakazilo vzeto kot povprečje in na njegovi podlagi izračunan letni zaslužek. Drugi scenarij pokaže izračun davka ob predpostavki, da se študent z npr. izposojjo napotnice drugega študenta izogne pragu 1.600.000 tolarjev, pri katerem izgubi posebno osebno olajšavo v višini 1.200.000 tolarjev.

Tabela 6: Prikaz davčne osnove ter davka za študentsko delo v dveh različnih primerih (v SIT)

	1. scenarij	2. scenarij
Letni zaslužek preko študentskega servisa	1.754.040	1.600.000
10% normirani stroški	175.404	160.000
2% olajšava za različne namene	35.081	28.800
Splošna olajšava za leto 2005	564.400	564.400
Posebna osebna olajšava	0	1.200.000
Letna davčna osnova	979.155	0
Dohodnina (16%)	156.665	0

Vir: Interni podatki obravnavanega podjetja, 2006; Lasten izračun.

Kot je v Tabeli 6 prikazano, v prvem primeru študent plača celo več davka na dohodek (156.665 tolarjev) v primerjavi s presežkom praga 1.600.000 tolarjev, ki znaša 154.040 tolarjev, kjer mu preneha pravica do posebne osebne olajšave. V mojem primeru se izkaže, da je študent v drugem scenariju na boljšem, če en mesec ne dela in s tem ne preseže praga za plačilo davka, saj je drugače delal ta mesec zastonj, ker je celo plačo namenil za davek na dohodek. Iz tega lahko sklepam, da se bo študent skušal ogniti temu pragu in posledično plačilu davka.

V naslednji tabeli bom obravnavala razlike v plačilih na ravni prihodkov državnega proračuna.

Tabela 7: Prikaz oportunitetne izgube davka za državo na letni ravni (v SIT)

	1.scenarij	2.scenarij
Letni znesek davka za redno zaposlenega delavca	578.174	578.174
Letni znesek davka za študenta	156.665	0
Razlika	421.509	578.174

Vir: Interni podatki obravnavanega podjetja, 2006; Lasten izračun.

Iz Tabele 7 je razvidno, da v prvem primeru, kjer je tudi študent davčni zavezanec, znaša primanjkljaj v državni blagajni 421.509 tolarjev na letni ravni na enega študenta. V drugem primeru, kjer se študent izogne davku, znaša oportunitetna izguba države 578.174 tolarjev. Vidimo lahko, da je v obeh primerih oportunitetna izguba kar precejšnja, glede na to, da so podatki dani za eno osebo na letni ravni.

Iz zgornjih izračunov je razvidno, da so v plačilih med študentskim in rednim delom precejšnje razlike s strani odlivov podjetja. Število zaposlenih, ki jih podjetje lahko pridobi na obravnavana načina, pri enakih odlivih, se prav tako precej razlikuje. Študentsko delo kot cenovno precej ugodnejša različica pridobivanja zaposlenih, s svojimi ugodnostmi spodbuja podjetja k večjemu izkoristku študentskega dela v primerjavi z rednim delom na delovnih mestih, ki to omogočajo. S tem je zaključen kvantitativen del analize razlik v prihodkih na ravni posameznikov. V nadaljevanju bom analizo razširila na državno raven.

4.5. ŠTUDENSKI PREJEMKI NA DRŽAVNI RAVNI

V prejšnjem poglavju so predstavljene plačilne razlike na ravni posameznikov. V tem poglavju bom področje razširila na slovenski trg dela. Zajela bom podatke o dohodkih celotnega aktivnega prebivalstva Slovenije vključno s študentsko populacijo. Na osnovi teh podatkov in izračunov bom skušala prikazati stanje na slovenskem trgu dela.

Za prikaz reprezentativnosti študentov na slovenskem trgu dela bom uporabila podatke Ministrstva za finance, ki so zbrani v Tabeli 8 (na str. 22). Tu se bom osredotočila na študentski delež populacije v celotni populaciji davčnih zavezancev.

Tabela 8: Pregled študentske populacije na dohodnini 2004

Podatki	Število	Bruto dohodek v mio SIT	Povprečni bruto dohodek v SIT
Vsi zavezanci iz napovedi in kontrol	1.631.509,00	3.583.401,00	2.196.372,19
Vsi zavezanci, ki so oddali napoved	1.179.132,00	3.221.244,00	2.731.877,35
Davčni zavezanci s študentskim prejemkom (vsi)	153.682,00	83.801,00	545.288,32
Davčni zavezanci, ki so oddali napoved in so imeli študentski prejemek	34.620,00	28.411,00	820.652,80
Kazalci			
Delež zavezancev s študentskimi prejemki v celotnem št. zavezancev(n+k)	9,42	2,34	
Delež zavezancev s študentskimi prejemki iz napovedi v celotnem št. zavezancev s študentskimi prejemki (n+k)	22,53	33,90	

Vir: Napovedi za odmero dohodnine 2004, 2006;

Kontrolni podatki o dohodkih, ki so vir dohodnine, 2006.

Kot je razvidno iz Tabele 8 nam podatek o davčnih zavezancih s študentskim prejemkom pove, koliko študentov in dijakov služi denar preko študentskih in mladinskih organizacij ne glede na denarni znesek. V letu 2004 je bilo tako 153.682 davčnih zavezancev, ki so prejeli študentske prejemke. Ti so predstavljali 9,42 odstotkov vseh davčnih zavezancev. Bruto dohodek, ki se nanaša na te študentske prejemke, je znašal 83,8 milijarde tolarjev ali 2,34 odstotka vseh bruto dohodkov, kar v povprečju znaša 545.288 tolarjev na enega študenta.

Naslednji podatki, ki bi jih želela izpostaviti, so zaslužki pri študentih, ki so oddali napoved za dohodnino, kar pomeni, da so presegli splošno olajšavo v letu 2004, ki je znašala 353.194 tolarjev. Napoved za odmero dohodnine je oddalo 34.620 študentov, kar predstavlja 22,53 odstotkov vseh študentov, ki so delali preko študentskih in mladinskih organizacij. Ti so v letu 2004 skupaj zaslužili 28,4 milijarde tolarjev, kar predstavlja 33,90 odstotkov bruto dohodka v celotnem študentskem bruto dohodku. Tako je pri tej skupini povprečni študentski prejemek znašal 820.653 tolarjev.

Iz kazalnikov v Tabeli 8 je razvidno, da študentje predstavljajo slabih 10 odstotkov delovne sile na slovenskem trgu dela. Pri tem so trenutno upravičeni do precej višjih olajšav kot ostalih 90 odstotkov delovne populacije. Kot vidimo po podatkih iz leta 2004 delež študentskega dela predstavlja relativno majhen odstotek (2,34 odstotka) v celotnih bruto dohodkih. Iz tega podatka vidimo dve dejstvi. Prvo je, da so študentje za svoje delo slabše plačani kot pa redno zaposleni delavci, čeprav gre velikokrat za enako delo. Drugo je, da imajo podjetja s študenti manj stroškov, saj jim ni potrebno pokrivati davkov in prispevkov.

Naslednji podatek, ki ga bom podrobneje predstavila, je dohodek iz študentskih prejemkov za leto 2004 po davčnih razredih. V Tabeli 9 je prikazana lestvica za odmero dohodnine za leto 2004.

Tabela 9: Zneski za odmero dohodnine za leto 2004

Davčni razredi	Če znaša letna osnova SIT		Znaša davek
	nad	do	SIT
1. dav. razred	0	1.594.560	17%
2. dav. razred	1.594.560	3.189.117	271.073 + 35% nad 1.594.560
3. dav. razred	3.189.117	4.783.679	829.168 + 37% nad 3.189.117
4. dav. razred	4.783.679	6.378.235	1.419.158 + 40% nad 4.783.679
5. dav. razred	6.378.235	9.567.353	2.056.982 + 45% nad 6.378.235
6. dav. razred	9.567.353		3.492.085 + 50% nad 9.567.353

Vir: Informacija o podatkih v zvezi z odmero dohodnine za leto 2004.

V Tabeli 10 so zbrani podatki za študentske prejemke po davčnih razredih v letu 2004.

Tabela 10: Dohodek iz študentskih prejemkov iz napovedi in kontrol za leto 2004

Davčni razred	Vsi zavezanci			Vsi viri populacije (vira 20)			Samo specifičen vir (vir 20)			Bruto dohodek vira 20 v mio SIT (%)
	Bruto dohodek v mio SIT	Real. dohodek v mio SIT	Število zavezancev	Bruto dohod.	Real. dohodek v mio SIT	Število zavezancev (%)	Bruto dohod.	Real. dohodek v mio SIT	Število zavezancev	
	1	2	3	4	5	6	7	8	9	
1.	1.516.619	66.986	1.174.328	99.866	811	152.298(99)	49.562	62	94.415	82.798 (98,8)
2.	1.140.348	117.047	340.363	4.533	415	1.235(0,84)	93	10	21	888 (1,06)
3.	400.083	66.357	71.088	717	113	118(0,08)	0	0	0	93 (0,11)
4.	177.743	36.357	22.201	133	28	16(0,01)	0	0	0	7 (0,008)
5.	163.225	38.495	14.873	104	22	9(0,006)	0	0	0	5 (0,006)
6.	185.383	56.446	8.656	136	38	6(0,004)	0	0	0	11 (0,013)
Skupaj	3.583.401	3.583.401	1.631.509	105.488	1.426	153.682	49.655	72	94.436	83.801
Kazalci							Legenda:			
11 (4/1)	12 (6/3)	13 (10/1)	14 (10/4)	15 (7/1)	16 (9/3)	17 (7/4)	Vir 20: prejemki učencev in študentov, prejeti preko študentskih ali mladinskih organizacij.			
6,58%	12,97%	5,46%	82,91%	3,27%	8,04%	49,63%	Vsi viri populacije (vira 20): zavezanci, ki so prejeli študentske prejemke, poleg teh so imeli tudi druge vire dohodnine.			
0,40%	0,36%	0,08%	19,58%	0,01%	0,01%	2,05%	Samo specifičen vir (vir 20): zavezanci, ki so imeli izključno študentske prejemke.			
0,18%	0,17%	0,02%	12,94%	0,00%	0,00%	0,00%				
0,07%	0,07%	0,00%	5,18%	0,00%	0,00%	0,00%				
0,06%	0,06%	0,00%	4,67%	0,00%	0,00%	0,00%				
0,07%	0,07%	0,01%	7,83%	0,00%	0,00%	0,00%				
2,94%	9,42%	2,34%	79,44%	1,39%	5,79%	47,07%				

Vir: Napovedi za odmero dohodnine 2004, 2006;

Kontrolni podatki o dohodkih, ki so vir dohodnine, 2006.

Nekaj teh podatkov je komentiranih že v Tabeli 8 (na str. 22), zato se bom osredotočila zgolj na preostale navedene v Tabeli 10 (na str. 23).

Iz Tabele 10 (na str. 23) se vidi, da je bilo v letu 2004 94.436 davčnih zavezancev študentov, katerih edini dohodek je bil prejet preko študentskih ali mladinskih organizacij. Ti predstavljajo 61,45 odstotkov vseh študentov, ki dobivajo prejemke samo preko že omenjenih organizacij. Od vseh davčnih zavezancev v Republiki Sloveniji je 5,79 odstotkov takih, ki so jim ti prejemki edini vir dohodka. Ravno ti isti študentje zaslužijo 47,07 odstotkov vseh študentskih prejemkov oziroma 1,39 odstotka bruto dohodka vseh davčnih zavezancev. Prejemki preko študentskih in mladinskih organizacij znašajo 79,44 odstotkov vseh študentskih prejemkov. Torej študentje dobijo le približno 20 odstotkov prejemkov iz drugih virov.

61 odstotkov študentov, ki jim je to edini vir prejemkov, zasluži 47 odstotkov vseh študentskih prejemkov. Iz tega je razvidno, da je ta skupina deprivilegirana v primerjavi z drugo, ki ima na razpolago tudi delež študentskih prejemkov, ki niso odvisni od študentskih in mladinskih organizacij.

Če stolpec z oznako 6 preračunam v odstotke se vidi, da v prvi davčni razred pade kar 99 odstotkov vseh zavezancev študentskih prejemkov. Preostali odstotek se porazdeli po ostalih petih davčnih razredih. Teh 99 odstotkov vseh davčnih zavezancev s študentskimi prejemki zasluži 98,8 odstotkov bruto dohodka preko študentskih in mladinskih organizacij. Preostalih 1,2 odstotka se tako porazdeli po ostalih davčnih razredih.

Ti podatki pripeljejo do enakega zaključka – da so študentje premalo plačani in prekvalificirani za dela, ki jih opravljajo. Velika večina prejemkov študentov se pretoči preko študentskih in mladinskih organizacij, ki so pri nas po večini kar študentski servisi. Teh 80 odstotkov prihodkov, ki se prenese preko študentskih servisov predstavlja anomalijo na slovenskem trgu dela, saj prejemki ostale populacije ne prehajajo preko nekih posrednikov.

5. ŠTUDENTSKO DELO V EU

V zadnjem poglavju diplomskega dela bo sledil prikaz razmer na trgu študentskega dela v Evropski uniji. Najprej bom za vodilo prikazala, kakšne bi morale biti razmere za študij in študentsko delo ter da je ta segment trga dela v zadnjih letih v porastu v vseh evropskih državah. Sledila bo primerjava usklajenosti slovenskega načina odmerjanja davka na dohodek v primerjavi z načinom odmerjanja dohodka držav članic Evropske unije. Kot zadnje podpoglavje bom vključila izračun davka na dohodek, ki bi ga morali odvajati v državah članicah Evropske unije. Z nazornim prikazom razmer v EU, bom skušala utemeljiti slabosti privilegirane študentskega dela na slovenskih tleh.

5.1. OPTIMALNI POGOJI ŠTUDIJA IN ŠTUDENTSKEGA DELA

Študentje naj bi si bili sposobni financirati študij brez dela. V primeru, da študentje morajo delati, se lahko zgodi, da pride do znižanja kvalitete izobraževanja in se podaljša študijsko obdobje. Študentje, ki se odločijo za delo, morajo delati pod transparentnimi (razvidnimi, jasnimi) pogoji. To pomeni, da mora obstajati dobro delujoča struktura ter da morajo biti na voljo informacije o prostih delovnih mestih. Delovne izkušnje, ki ustrezajo študentovi smeri izobraževanja, so lahko zelo dragocene. Študentje, ki so prisiljeni delati, tako zaradi finančnega položaja kot izobrazbe, se soočajo s pomanjkanjem prostih del, sploh kvalificiranih. Obstajati bi morala ustanova, ki bi bila odgovorna za preskrbo teh del. Plačilo in ostali delovni pogoji bi morali biti zadovoljivi. Če študentje služijo denar tekom počitnic ali priložnostnih del poleg študija, potem ne bo zmanjšanja subvencij/štipendij ali posojil.

Prikazano je, kakšni bi bili optimalni pogoji za študentsko delo. Ker v praksi temu ni tako, bom v nadaljevanju prikazala, da se v vseh evropskih državah povečuje uporaba študentskega dela.

5.2. TREND POVEČEVANJA OBSEGA ŠTUDENTSKEGA DELA V EU

Splošna in večinoma nezadovoljiva situacija štipendij, subvencij ter posojil ima vpliv na odstotek študentov, ki delajo med študijem. Veliko število študentov dela ob študiju. Čeprav ni nekega splošnega razvoja v Evropi, se je v nekaterih državah odstotek študentov, ki delajo, povečal (Italija, Švedska, itd.). Pravzaprav je v nekaterih državah situacija kritična. V Nemčiji dela 68 odstotkov vseh rednih študentov, na Danskem 75 odstotkov, v Estoniji 30 odstotkov, v Franciji 46 odstotkov, skoraj 50 odstotkov v Latviji, itd. Na Finskem in Švedskem je primanjkljaj med štipendijami/subvencijami ter življenjskimi stroški tisti, ki prisili okoli 45 odstotkov študentov k delu tekom študijskega leta (Bologna with student eyes, 2005, str. 38).

Izredno slabe razmere so v Avstriji, saj morajo študentje zaradi uvedbe honorarja za poučevanje delati več. Pred letom 2001 je moralo delati 50 odstotkov študentov. Trenutno pa mora delati več kot 66 odstotkov študentov. Količina dela se je prav tako povečala: 35 odstotkov študentov dela manj kot 35 ur na mesec, 12 odstotkov pa jih dela več kot 35 ur na mesec (ESIB, 2005, str. 38).

Drugi pomemben vidik študentskega dela je razmerje med smerjo študija in dejanskega opravljenega dela. Žal so skoraj vse države, ki so sodelovale v anketi, odgovorile, da pri večini delovnih študentov ni te povezave. Tako so odgovorile Italija, Francija, Belgija, Švica, Estonija (nobene povezave za 54 odstotkov delovnih študentov, za 24 odstotkov pa šibka povezava), Nemčija, Madžarska, Latvija, Avstrija, Švedska, Islandija, Češka in Slovaška. Na Danskem trdijo, da večina študentov opravlja delo na področju povezanim z njihovim študijem, kar pa je lahko indikator, da imajo študentje večjo možnost izbire dela zaradi radodarnih subvencij/štipendij in zaradi relativno nizke brezposelnosti (Bologna with student eyes, 2005, str. 38).

Večje število študentov, ki prav tako delajo, se lahko razloži s pomanjkanjem dostopa do sistema subvencioniranja/štipendiranja oziroma posojilnega sistema in ker so ti premajhni. Nekateri študentje zagotovo delajo zaradi večje finančne blaginje (Bologna with student eyes, 2005, str. 39).

Opazimo tudi lahko, da v državah, kjer je sistem podpore splošno zadosten, študentje delajo manj tekom študijskega leta in več med počitnicami.

Še ena zanimiva opazka je, da je v državah, ki vlagajo neposredno ali posredno velike zneske v študentske podporne sheme (posebno Nordijske države, a prav tako Belgija, Avstrija) postavljenih nekaj strogih pravil glede študentskega dela (običajno izguba dela subvencij/štipendije, družinske žepnine, ipd.) (Bologna with student eyes, 2005, str. 39).

Po drugi strani pa v državah, kjer so bili nezadovoljni s podpornim sistemom glede pomanjkanja dostopa in/ali povprečnega zneska, nimajo skoraj nobenih omejitev pri študijskem delu. Najverjetneje velja predpostavka, da država, ki se zaveda pomanjkanja podpore, računa na to, da bodo študentje kompenzirali svoje prihodke z delom. V Franciji je nedavna raziskava pokazala, da so podjetja, ki so zaposlovala študente, vložila več truda kot univerze, da bi bila kombinacija študija in dela manj obremenilna za študente. V Latviji je študentom celo dovoljeno, da uporabljajo naziv brezposeln (Bologna with student eyes, 2005, str. 39).

Iz zgornjih podatkov za evropske države je razvidno, da se pogostost uporabe študentskega dela povečuje v večini držav. S tem lahko obravnavamo povečanje študentskega dela kot normalen pojav. Zato bom v nadaljevanju predstavila tudi davčni vidik študentskega dela v EU.

5.3. ŠTUDENSKO DELO IN DAVEK NA DOHODEK V EU

V zadnjem razdelku bom skušala prikazati, kako je s pravnega vidika usklajeno obravnavanje študentskega dela pri nas v primerjavi z evropskimi normami. Sledil bo prikaz različnih evropskih davčnih sistemov in njihova primerjava s slovenskim, katerega namen je dokazati, da v preostalih državah EU študentsko delo nima posebnega statusa kot je to urejeno v Sloveniji.

5.3.1. Uskladitev slovenske ureditve študentskega dela z evropskimi normami

Slovenija še ni ratificirala Konvencije o zasebnih agencijah za zaposlovanje. Kljub temu ureditev študentskega dela preko agencij za zaposlovanje (t.i. študentski servisi) v bistvenih elementih že upošteva evropsko zakonodajo, predvsem kar zadeva prepoved dela otrok, mlajših od 15 let, varstvo osebnih podatkov, zavarovanje dijakov in študentov za poškodbo in nesrečo pri delu, nadzor pristojnih organov nad zakonitostjo poslovanja študentskih servisov, itd.

Različnost slovenske zakonodaje na tem področju je razvidna v sami organizaciji posredovanja dela dijakom in študentom in plačilu storitve, ki jo agencija zaračuna delodajalcu v višini 10 odstotkov od vrednosti opravljenega dela dijaka oz. študenta, vendar takšna ureditev ni v nasprotju z evropsko zakonodajo in ne zahteva posebne prilagoditve.

S tem je prikazana uskladitev slovenske zakonodaje z evropsko. V nadaljevanju bom podrobneje prikazala, kako je študentsko delo obravnavano v preostalih članicah EU.

5.3.2. Obravnavanje študentskega dela v EU

V Evropski uniji ne poznajo študentskih servisov kot jih imamo v Sloveniji, ampak gre za agencije, ki posredujejo začasno delo. Posameznik z agencijo sklene delovno razmerje za določen čas in za določene dejavnosti, potem pa agencija njegove podatke posreduje različnim delodajalcem. Ko delavec opravi določeno število ur, mu jih agencija izplača v obliki plače. To pomeni, da delavec plača vse davke in prispevke za socialno varstvo, zdravstveno zavarovanje in ostala zavarovanja (npr. če opravlja nevarna dela). Študentje so pri tem popolnoma izenačeni z ostalimi delavci in jim v tem času tudi teče delovna doba. V nekaterih državah lahko obdržijo državne štipendije, če ne presegajo določenega števila delovnih ur na mesec. Razmerja med delavcem, agencijo in delodajalcem ureja direktiva o začasnem delu.

S tem podpoglavjem je zaključen pravni vidik obravnave študentskega dela, zato bom v nadaljevanju prikazala načine odmerjanja davka na dohodek na primeru izbranih članic EU.

5.3.3. Načini odmerjanja davka na dohodek v EU

V naslednjem razdelku bom predstavila, na kakšen način različne članice EU obdavčujejo davek na dohodek svojih delojemalcev. Pričela bom z državami članicami, ki so že dlje časa v Evropski uniji, nadaljevala pa z mlajšimi članicami in nato dodala še članice, ki se šele bodo pridružile ERM2. Vse dohodninske lestvice so izražene v EUR zato, da so lažje primerljive. Za določitev davčne obveznosti se še vedno večinoma uporablja stopničasta progresija, pri čemer se višja davčna stopnja uporablja samo za znesek, ki presega spodnji interval.

Tabela 11: Dohodninska lestvica za Nemčijo za leto 2005 (v EUR)

Davek	Davčna osnova (€)	
	od	do
0%		7.664
15%	7.665	52.152
42%	52.153	

Vir: Germany Income Taxes and Tax Laws, 2006.

V Nemčiji je bilo pomembno predvsem leto 2001, ko je prišlo do davčne reforme. Ta se je nanašala na obdavčevanje za obdobje od leta 2001 do leta 2005, katerega namen je bil omiliti davčne stopnje tako za fizične kot pravne osebe.

Obdavčitev davka na dohodek je progresivna. Z drugimi besedami, višji kot je dohodek, večja je davčna stopnja. Iz Tabele 11 (na str. 27) je razvidno, da je ta leta 2005 znašala do 42 odstotkov. Delodajalec je zavezan odvajati davke in prispevke za delojemalca iz njegove prislužene plače na mesečni ravni. Davek je plačljiv vnaprej, saj se odvaja z mesečnimi anuitetami, izračunanimi na podlagi prihodkov delojemalca iz preteklega leta.

Tabela 12: Dohodninska lestvica za Veliko Britanijo za leto 2005 (v EUR*)

Davek	Davčna osnova (€)	
	od	do
10%		3.056
22%	3.057	47.382
40%	47.383	

*Lestvico sem preračunala po povprečnem tečaju ECB za leto 2005, ki je znašal 0,68380 GBP/EUR.

Vir: Rates and Allowances – Income Tax, 2006.

Za Veliko Britanijo velja zelo podobno kot za Nemčijo. V Tabeli 12 vidimo, da ravno tako obstajajo 3 davčni razredi, vendar je v Veliki Britaniji tudi 1. davčni razred obdavčen. Davčne stopnje segajo od 10 do 40 odstotkov.

Tabela 13: Dohodninska lestvica za Finsko za leto 2005 (v EUR)

Davek	Davčna osnova (€)	
	od	do
0%		12.500
10,5%	12.501	15.400
15%	15.401	20.500
20,5%	20.501	32.100
26,5%	32.101	56.900
33,5%	56.901	

Vir: Finland Income Taxes and Tax Laws, 2006.

Za Finsko dohodninsko lestvico, ki je razvidna iz Tabele 13, je prav tako značilna progresivna dohodnina, a z več in s tem enakomernejše naraščajočimi davčnimi stopnjami. Glede na to, da sem vzela Nemčijo za izhodišče, za Finsko velja enako glede načina odvajanja davkov in prispevkov kot za Nemčijo.

Tabela 14: Dohodninska lestvica za Italijo za leto 2006 (v EUR)

Davek	Davčna osnova (€)	
	od	do
23%		26.000
33%	26.001	33.000
39%	33.001	100.000
43%	100.001	

Vir: Italy Income Taxes and Tax Laws, 2006.

Tako kot za veliko večino držav velja tudi za Italijo progresivna obdavčitev dohodka. V Tabeli 14 se vidi, da se davčne stopnje za leto 2006 gibljejo nekje med 23 in 43 odstotki. Vendar pa v Italiji obstaja tudi poseben davek za samozaposlene davčne zavezance, ki znaša od 3,25 do 5,25 odstotka. Za plačevanje davkov in prispevkov delavcev velja enako kot za Nemčijo.

Tabela 15: Dohodninska lestvica za Portugalsko za leto 2005 (v EUR)

Davek	Davčna osnova (€)	
	od	do
10,5%		4.351
13,0%	4.352	6.581
23,5%	6.582	16.317
34,0%	16.318	37.528
36,5%	37.529	54.388
40,0%	54.389	

Vir: Portugal Income Taxes and Tax Laws, 2006.

V Tabeli 15 je prikazana dohodninska lestvica za Portugalsko. Portugalski davek na dohodek je progresiven in znaša nekje od 10,5 do 40 odstotkov. Razdeljen je na 6 davčnih razredov, podobno kot na Finskem. Plačevanje davkov in prispevkov je prav tako na mesečni ravni.

Tabela 16: Dohodninska lestvica za Grčijo za leto 2005 (v EUR)

Davek	Davčna osnova (€)	
	od	do
5%		8.400
15%	8.401	13.400
30%	13.401	23.400
40%	23.401	

Vir: Greece Income Taxes and Tax Laws, 2006.

Iz Tabele 16 je razvidno, da za Grčijo ravno tako velja progresiven davek na dohodek. Razlika je, da je prvi davčni razred obdavčen relativno malo oziroma so z davkom bolj obremenjeni

posamezniki z višjimi dohodki. Izjeme pri plačevanju davka predstavljajo posamezniki s specifičnimi dohodki. Delodajalec je zavezan k mesečnemu odvajanju davkov in prispevkov.

Tabela 17: Dohodninska lestvica za Ciper za leto 2005 (v EUR*)

Davek	Davčna osnova (€)	
	od	do
0%		17.086
20%	17.087	25.629
25%	25.630	34.172
30%	34.173	

*Lestvico sem preračunala po fiksnem tečaju ECB, ki znaša 0,585274 CYP/EUR.

Vir: Cyprus Income Taxes and Tax Laws, 2006.

Za Ciper ravno tako kot za Grčijo velja progresivna dohodninska lestvica, kar je razvidno iz Tabele 17. Vendar pa se ta nekoliko razlikuje od grške, saj prvi razred ni obdavčen, medtem ko so preostali trije razredi obdavčeni od 20 do 30 odstotkov. Na Cipru prav tako velja znižana davčna stopnja ali izvzetje za določene oblike dohodka. Za odvajanje davkov in prispevkov zopet velja enako kot za vse ostale članice.

Tabela 18: Dohodninska lestvica za Malto za leto 2005 (v EUR*)

Davek	Davčna osnova (€)	
	od	do
0%		7.221
15%	7.222	9.550
20%	9.551	11.647
25%	11.648	13.976
30%	13.977	15.723
35%	15.724	

*Lestvico sem preračunala po fiksnem tečaju ECB, ki znaša 0,429300 LM/EUR.

Vir: Malta Income Taxes and Tax Laws, 2006.

Za Malto so dani podatki v Tabeli 18. Zanje ravno tako velja progresivna davčna stopnja, ki izvzame 1. davčni razred, nato pa se po preostalih 5 razredih enakomerno razporedijo stopnje od 20 do 35 odstotkov. Delodajalec je dolžan poravnati davčne prispevke za delojemalce na mesečni ravni, medtem ko samozaposleni odvajajo davek le 3 krat letno. Obstajajo znižane davčne stopnje za določene prejemnike dohodkov.

Estonija velja za posebnost med izbranimi državami. Za leto 2006 velja enotna davčna stopnja, ki znaša 23 odstotkov, ne glede na višino dohodka.

Tabela 19: Dohodninska lestvica za Češko za leto 2005 (v EUR*)

Davek	Davčna osnova (€)	
	od	do
15%		3.667
20%	3.668	7.333
25%	7.334	11.121
32%	11.122	

*Lestvico sem preračunala po povprečnem tečaju ECB za leto 2005, ki je znašal 29,782 CK/EUR.

Vir: Czech Republic Income Taxes and Tax Laws, 2006.

Kot je razvidno iz Tabele 19 ima Češka 4 davčne razrede. Davek je progresiven in enakomerno razporejen. Obdavčen je tudi 1. davčni razred, davek sega od 12 do 32 odstotkov. Plačevanje davkov in prispevkov je prav tako na mesečni ravni.

Tabela 20: Dohodninska lestvica za Madžarsko za leto 2006 (v EUR*)

Davek	Davčna osnova (€)	
	od	do
18%		6.249
36%	6.250	

*Lestvico sem preračunala po povprečnem tečaju ECB za leto 2005, ki je znašal 248,05 HUF/EUR.

Vir: Hungary Income Taxes and Tax Laws, 2006.

Madžarska ima zgolj 2 davčna razreda, kot je razvidno iz Tabele 20. Davek je prav tako progresiven, zato so delojemalci obdavčeni od 18 do 36 odstotkov. Za odvajanje davkov in prispevkov velja enako, odvaja se na mesečni ravni.

Tabela 21: Dohodninska lestvica za Poljsko za leto 2005 (v EUR*)

Davek	Davčna osnova (€)	
	od	do
19%		9.203
30%	9.204	18.406
40%	18.407	

*Lestvico sem preračunala po povprečnem tečaju ECB za leto 2005, ki je znašal 4,0230 PLN/EUR.

Vir: Poland Income Taxes and Tax Laws, 2006.

Za Poljsko so zbrani podatki v Tabeli 21 (na str. 31). Ima 3 davčne razrede, ki so progresivni in segajo od 19 do 40 odstotkov. Delodajalec odvaja davke in prispevke na mesečni ravni.

Tabela 22: Dohodninska lestvica za Slovenijo za leto 2005 (v EUR*)

Davek	Davčna osnova (€)	
	od	do
16%		5.425
33%	5.426	10.599
38%	10.600	21.449
42%	21.450	43.106
50%	43.107	

*Lestvico sem preračunala po fiksnem tečaju ECB, ki znaša 239,6400 SIT/EUR.

Vir: Dohodnina, 2006.

Iz Tabeli 22 se nahajajo podatki za Slovenijo. V dohodnini za leto 2005 je spremenjena lestvica za odmero dohodnine glede na preteklo leto. Število davčnih razredov se je zmanjšalo s 6 na 5 davčnih razredov. Najnižja stopnja dohodnine se je znižala s 17 na 16 odstotkov, vendar se je najnižji dohodninski razred znižal iz davčne osnove 6.654 EUR na davčno osnovo 5.425 EUR.

S Slovenijo je zaključena predstavitev različnih dohodninskih lestvic v EU. V nadaljevanju sledi skupen pregled dohodninskih sistemov in njihova primerjava.

5.3.4. Primerjava davčnih sistemov v EU

Skupen pregled davčnih sistemov izbranih držav članic Evropske unije je razviden iz Tabele 23 (na str. 33).

Tabela 23: Zbirna tabela dohodninskih lestvic izbranih držav članic EU za leto 2005

Država	Davčni razredi (% in EUR)					
	1	2	3	4	5	6
Nemčija do	0% 7.664	15% 52.152	40%			
Velika Britanija do	10% 3.056	22% 47.382	40%			
Finska do	0% 12.500	11% 15.400	15% 20.500	21% 32.100	27% 56.900	34%
Italija do	23% 26.000	33% 33.000	39% 100.000	43%		
Portugalska do	11% 4.351	13% 6.581	24% 16.317	34% 37.528	37% 54.388	40%
Grčija do	5% 8.400	15% 13.400	30% 23.400	40%		
Ciper do	0% 17.086	20% 25.629	25% 34.172	30%		
Malta do	0% 7.221	15% 9.550	20% 11.647	25% 13.976	30% 15.723	35%
Estonija do	23% ne glede na denarni znesek					
Češka do	15% 3.667	20% 7.333	25% 11.121	32%		
Madžarska do	18% 6.249	36%				
Poljska do	19% 9.203	30% 18.406	40%			
Slovenija do	16% 5.425	33% 10.599	38% 21.449	42% 43.106	50%	

Običajno imajo izbrane države nekje tri, štiri ali celo šest davčnih razredov. Slovenija je v tej obravnavi edina, ki jih ima pet, saj jih je v primerjavi s preteklim letom skrčila s šest na pet.

Za države, ki imajo več davčnih razredov velja, da so davčne stopnje tudi enakomerneje razporejene. To se najlepše vidi pri Finski, Portugalski in Malti s šestimi davčnimi razredi. Sledi jim Slovenija s petimi davčnimi razredi. Pri državah z zgolj dvema ali tremi davčnimi razredi so povišanja davčnih stopenj iz razreda v razred občutnejša. Med te države spadajo Madžarska, Nemčija, Velika Britanija in Poljska.

V Sloveniji je prvi davčni razred obdavčen s 16 odstotki. Med izbranimi državami so štiri take, pri katerih je prvi razred neobdavčen. Med slednje sodijo Nemčija, Finska, Ciper in Malta.

Portugalska, Grčija, Velika Britanija in Češka imajo nižje davčne stopnje v prvem davčnem razredu kot Slovenija. Le Italija, Madžarska in Poljska imajo višjo davčno stopnjo za prvi davčni razred. Estonija velja za posebnost, saj zanjo velja enotna davčna stopnja v višini 23 odstotkov.

Naj prikažem tudi najvišje davčne stopnje držav članic. V primerjavi s Slovenijo imajo vse izbrane članice nižjo davčno stopnjo najvišjega davčnega razreda. Najvišjo od teh ima Italija s 43 odstotki. Nato sledi kar pet držav (Nemčija, Velika Britanija, Portugalska, Grčija ter Poljska) z davčno stopnjo 40 odstotkov. Pri preostalih petih državah se davčne stopnje najvišjega davčnega razreda gibljejo med 30 in 36 odstotki. Kot sem že omenila je Estonija izjema z enotno davčno stopnjo.

Po podrobnem pregledu in primerjavi davčnih stopenj navedenih članic bom skušala izpostaviti Slovenijo v primerjavi z ostalimi članicami. Kot je že iz prej navedenega razvidno, je kar osem od enajstih držav članic bolj prizanesljivih z davčno stopnjo prvega davčnega razreda v primerjavi s Slovenijo. Torej Slovenija relativno visoko obdavči davčne zavezance v prvem davčnem razredu in ima v primerjavi z zadnjimi davčnimi razredi daleč najvišjo davčno stopnjo (vsaj 10 odstotkov).

Vzrokov za tako obremenjujoč sistem obdavčitve v Sloveniji je verjetno kar nekaj. Eden izmed njih je tudi premajhno pritekanje denarnih sredstev v državni proračun. Dejansko bi lahko več sredstev priteklo z obdavčitvijo študentskega dela. Posledično bi morda zaradi večjih prihodkov države lahko tudi prilagodili sedanje davčne stopnje, da bi bile manj obremenilne za državljane. Seveda ima država blagajna tudi druge vire prihodkov, ki bi jih v nekaterih primerih bilo treba bolj preudarno izkoristiti, da bi dosegli manjšo obremenitev na splošno.

Analiza davčnih sistemov v tem podpoglavju je pokazala razlike v davčnih stopnjah in sistemih držav. Za bolj nazoren prikaz sem se v podpoglavju, ki sledi, lotila tudi hipotetičnega izračuna davka na študentski zaslužek v obravnavanih državah.

5.3.5. Hipotetičen izračun obdavčitve študentskega dela v različnih državah EU

S pomočjo Tabele 24 (na str. 35) bom predstavila obdavčitev študentskega zaslužka v izbranih državah članicah EU. Za primer bom obravnavala zaslužek 1.600.000 tolarjev oziroma 6.677 EUR⁵ za leto 2005, pri katerem se slovenski študent v Sloveniji še izogne plačilu davka na dohodek. Za enostavnejši izračun nisem upoštevala davčnih olajšav v nobeni od držav članic. Gre zgolj za primerljivost podatkov, tako da konkretne številke ne igrajo pomembne vloge.

⁵ Znesek je preračunan na podlagi fiksnega tečaja ECB, ki znaša 239,6400 SIT/EUR.

Tabela 24: Izračun obdavčitve študentskega dela po veljavnih dohodninskih lestvicah za posamezne članice EU (v EUR)

Država	Davek (v EUR)
Nemčija	0
Velika Britanija	1.102
Finska	0
Italija	1.536
Portugalska	781
Grčija	334
Ciper	0
Malta	0
Estonija	1.536
Češka	1.152
Madžarska	1.279
Poljska	1.267
Slovenija	0

Vir: Lasten izračun, 2006.

Kot je razvidno iz Tabele 24 davčni zneski precej variirajo od države do države, kar je rezultat različnih davčnih lestvic posameznih držav. Skupno jim je to, da so kot delovna sila vsi enako obravnavani, zato tudi davek na dohodek plačajo vsi, ki delajo, brez izjeme. V državah, kot je Nemčija, kjer ima prvi davčni razred davčno stopnjo 0, posledično znaša tudi znesek davka na dohodek 0 EUR. Ta izračun ne pomeni, da se študentje v teh državah ognejo plačilu davka, vendar padejo v prvi davčni razred s stopnjo 0 odstotkov.

V Sloveniji znaša davek na študentske prejemke pri prej omenjenem zaslužku 0 tolarjev zato, ker je študentskemu delu namenjena drugačna obravnava dohodka in s tem večje olajšave kot v drugih obravnavanih državah.

Iz ugotovljenega lahko zaključim, da imamo v Sloveniji diskriminatorno davčno ureditev študentskega dela, ki je bolj razvite evropske države ne poznajo, saj se zavedajo, da tovrstna ureditev pomeni razvojni problem.

SKLEP

Konkurenčnost gospodarstva predstavlja skupek dejavnikov, politik in institucij, ki določajo raven produktivnosti države in s tem raven blaginje, ki jo gospodarstvo lahko doseže. Pri tem igra pomembno vlogo država, ki med drugim tudi obdavčuje državljanke.

Na trgu dela lahko plačne razlike izhajajo iz razlik med ljudmi in službami ter nepopolno konkurenčnega trga dela. Ena od anomalij na slovenskem trgu dela je študentsko delo oziroma njegov privilegiran položaj. Študentsko delo predstavlja bolj fleksibilno obliko dela z nižjimi stroški za podjetja a žal pogosto tudi prekvalificiranost. S študentskim delom je namreč velik delež študentov plasiranih na napačen segment trga dela. Potencial, ki bi ga ta poseben segment delovne sile lahko dosegel, ni izkoriščen.

Po drugi strani študentsko delo, kot del trga dela, preostalemu trgu dela predstavlja nelojalno konkurenco. Opazen je težaven prehod mladih na trg dela redno zaposlenih, kjer so se prisiljeni sami soočiti s posledicami privilegiranosti študentskega dela.

Država se s posebno obravnavo študentskega dela odpoveduje davčnim prihodkom in posledično bolj obremenjuje druge vire. Iz slovenske dohodninske lestvice je razviden sistem obdavčevanja, ki je relativno bolj obremenilen kot večina evropskih. V splošnem so bolj obdavčeni tako tisti z najnižjimi kot tisti z najvišjimi dohodki.

V Evropski uniji ima besedna zveza študentsko delo drugačen pomen kot pri nas. Študentje so izenačeni z ostalimi zaposlenimi, s katerimi skupaj tvorijo enoten trg dela. Kljub plačevanju davka na dohodek niso prikrajšani, poleg tega se jim opravljeno delo šteje v delovno dobo. Po zaključku študija predstavljajo enako konkurenčno delovno silo kot preostali trg dela.

Študentsko delo kot anomalija na trgu dela predstavlja razvojni problem Slovenije. V kombinaciji z obremenjujočim davčnim sistemom predvidevam, da ima slovensko gospodarstvo zaradi nižje ravni blaginje tudi nižjo stopnjo gospodarskega razvoja kot bi jo sicer lahko imelo.

Menim, da se položaj Slovenije lahko izboljša s primernimi ukrepi. Prvi korak je izenačitev študentskega dela z rednim delom. To prinese večje davčne prihodke v državni proračun. Sledi omilitev slovenskih dohodninskih davčnih stopenj po posameznih razredih. Davčni zavezanci so posledično manj obremenjeni, zato je tudi manj izmikanj plačevanju dohodka, kar dodatno napolni državni proračun. Blaginja slovenskega gospodarstva poraste in z njo tudi razvoj Slovenije.

LITERATURA

1. Fajfar Maja: Delo v perspektivi – mladi mladi med pričakovanji in možnostmi. Ljubljana : Fakulteta za družbene vede, 2005. 84 str.
2. Florjančič Alenka: Nova dohodninska ureditev in študentsko delo. Ptuj : Ekonomsko-poslovna fakulteta Maribor, 2005. 45 str.
3. Glažar Maja: Posredniška vloga študentskih servisov na slovenskem trgu dela. Ljubljana : Fakulteta za družbene vede, 2006. 61 str.
4. Jeraj Tomaž: Študentsko delo – vir pridobivanja kadrov, da ali ne? Atama d.o.o. [URL: <http://www.atama.si/kontakt/kontakt.asp>], 2005
5. Samuelson Paul, Nordhaus William: Ekonomija. Šestnajsta izdaja, Zagreb : Mate d.o.o., 2002. 790 str.
6. Stanovnik Tine: Javne finance. Tretja izdaja, Ljubljana : Ekonomska fakulteta, 2002. 237 str.
7. Vodopivec Bojan: Delovanje Študentskih servisov (Agencija za posredovanje zaposlitve za dijake in študente). Ljubljana : Ekonomska fakulteta, 2003. 40 str.

VIRI

1. Bilateral exchange rates. [URL: <http://www.ecb.eu/stats/exchange/eurofxref/html/index.en.html#info>], 15.5.2006.
2. Bologna with student eyes. ESIB – The National Unions of Students in Europe [URL: <http://www.esib.org/documents/ESIBbolognaanalysis.pdf>], 2005.
3. Cyprus Income Taxes and Tax Laws [URL: http://www.worldwide-tax.com/cyprus/cyprus_tax.asp], 3.5.2006.
4. Czech Republic Income Taxes and Tax Laws http://www.worldwide-tax.com/czech/czech_tax.asp], 3.5.2006.
5. Napovedi za odmero dohodnine 2004. DURS, marec 2006.
6. Kontrolni podatki o dohodkih, ki so vir dohodnine. DURS, marec 2006.

7. Finland Income Taxes and Tax Laws [URL: http://www.worldwide-tax.com/finland/finland_tax.asp], 3.5.2006.
8. Fixed euro conversion rates. [URL: <http://www.ecb.int/bc/intro/html/index.en.html#fix>], 15.5.2006.
9. Germany Income Taxes and Tax Laws [URL: http://www.worldwide-tax.com/germany/germany_tax.asp], 3.5.2006.
10. Greece Income Taxes and Tax Laws [URL: http://www.worldwide-tax.com/greece/greece_tax.asp], 3.5.2006.
11. Hungary Income Taxes and Tax Laws [URL: http://www.worldwide-tax.com/hungary/hungary_tax.asp], 3.5.2006.
12. Informacija o podatkih v zvezi z odmero dohodnine za leto 2004. [URL: http://www.gov.si/mf/slov/dav_car/lestvica04.htm], 8.6.2006.
13. Italy Income Taxes and Tax Laws [URL: http://www.worldwide-tax.com/italy/italy_tax.asp], 3.5.2006.
14. Malta Income Taxes and Tax Laws [URL: http://www.worldwide-tax.com/malta/malta_tax.asp], 3.5.2006.
15. Poland Income Taxes and Tax Laws [URL: http://www.worldwide-tax.com/poland/poland_tax.asp], 3.5.2006.
16. Portugal Income Taxes and Tax Laws [URL: http://www.worldwide-tax.com/portugal/portugal_tax.asp], 3.5.2006.
17. Pregled študentske populacije na dohodnini 2004. [URL: <http://www.gov.si/mf/slov/servis/vprasanja.htm>], marec 2006.
18. Prosta dela. [URL: http://www.studentski-servis.com/prosta_dela/prosta_dela.php], 5.4.2006.
19. Rates and Allowances – Income Tax [URL: <http://www.hmrc.gov.uk/rates/it.htm>], 3.5.2006.
20. Slovenija – Trg dela nacionalna raven. [URL: <http://www.ess.gov.si/slo/Eures/TrgDela/Slo.htm>], 29.5.2006.
21. Splošno – zaposlovanje. [URL: <http://evropa.gov.si/evropomocnik/question/545-127/>], 3.5.2006.

22. Splošno – zaposlovanje. [URL: <http://evropa.gov.si/evropomocnik/question/537-127/>], 3.5.2006.
23. Student Welfare Into The New Millenium. [URL: <http://www.esib.org/policies/welfare.htm>], oktober 1999.
24. Uporabni podatki. [URL: <http://www.dohodnina.com/uporabno.asp>], 8.6.2006.

PRILOGE

Priloga 1: Interni podatki obravnavanega podjetja, 2006

MEDVEŠEK PUŠNIK DZU d.d.
Gradnikove brigade 11
1000 LJUBLJANA

Šifra Priimek in ime

FEBRUAR 2006

VP	Naziv vrste plačila	Ure	Procent	Točke	Bruto	Neto
1	Redno delo	152,0			245.204,50	154.687,18
3	Praznik	8,0			12.905,50	8.141,40
50	Minulo delo		2,00		5.162,20	3.256,60
82	Stimulacija		15,00		36.780,68	23.203,10
100	BRUTO - REDNO DELO	160,0			300.052,88	189.288,28
110	Nadure	12,0	130,00		25.165,70	15.875,80
150	BRUTO - nadure	12,0			25.165,70	15.875,80
240	SKUPAJ BRUTO	160,0			325.218,58	
241	SKIUPAJ PRISPEVKI		22,10		71.873,30	
242	Olajšava za dohodnino				50.361,00	
243	OSNOVA ZA DAVEK				202.984,30	
244	DAVEK				48.181,20	
	<small>Od 110.608,00 = 17.697,00; 33% od 92.376,30 = 30.484,18; 17.697,00 + 30.484,18 = 48.181,18;</small>					
246	NETO IZPLAČILO	160,0				205.164,08
305	Prevoz					40.170,00
306	Dodatek za prehrano					24.700,00
350	SKUPAJ DODATKI					64.870,00
460	OD ZA IZPLAČILO					270.034,08

	Prispevki iz bruto (plača delavec)	Osnova	Stopnja	Znesek
1	Prisp. iz OD delavcev za pok. Inv. zav.	325.218,58	15,500	50.408,90
2	Rep. prispevek za zdravstveno var.	325.218,58	6,360	20.683,90
3	Rep. prispevek za zaposlovanje	325.218,58	0,140	455,30
4	Prispevek za starševsko varstvo	325.218,58	0,100	325,20
	SKUPAJ PRISPEVKI		22,100	71.873,30

	Prispevki na bruto (plača delodajalec)	Osnova	Stopnja	Znesek
11	Prispevek za SPIZ iz BOD	325.218,58	8,850	28.781,80
12	Rep. prispevek za zdrav. varstvo	325.218,58	6,560	21.334,30
13	Rep. prispevek za zaposlovanje	325.218,58	0,060	195,10
14	Prisp. za nesr. pri delu in pokl. bol.	325.218,58	0,530	1.723,70
15	Prispevek za starševsk varstvo	325.218,58	0,100	325,30
	SKUPAJ PRISPEVKI		16,100	52.360,20
	Davek na bruto plače (v breme delodajalca)			9.756,60
	SKUPAJ VSI PRISPEVKI IN DAVKI			182.171,30

Premije za prost.dodat.pokoj.zavarovanje (plača podjetje)	12.908,00
---	-----------

